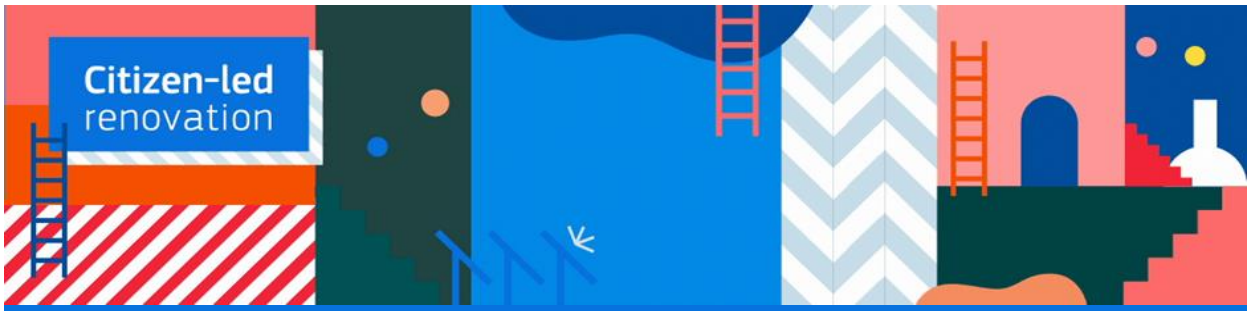

Podrška projektima obnove pod vodstvom građana - Faza II

Priručnik usmjeren na praksu

Podrška građanima u projektima obnove - ENER/2023/OP/0036
GENERALNA DIREKCIJA ZA ENERGIJU
Direktorat B – Jednakopravna tranzicija, potrošači, energetska učinkovitost i inovacije Jedinica B1 - Potrošači, lokalne inicijative, jednakopravna tranzicija

Dostavljivi rezultat

Sadržaj

Uvod 3
1. Uloge i odgovornosti dionika CLR-a 4
2. Rezultirajući pristup CLR-a (Faza I i II) 8
2.1 Upravljanje očekivanjima 8
2.2 Fokus na stvaranje struktura koje traju 11
2.3 Izgradnja zajednice i uključivanje 12
2.4 Financijska potpora i ograničenja resursa 14
3. Alati i usluge pruženi tijekom inicijative CLR (i Faze I i II) 17
3.1 Tehnička podrška i smjernice za obnovu 17
Vodič za retrofitiranje za Pokrajinski savjet Girone, Španjolska 17
Radionica o energetskom auditiranju za Pokrajinski vijećnik Girone, Španjolska 19
Vodič za obnovu za Općinu Alsómocsolád, Mađarska 20
Vodiči korak po korak i podrška u obnovi 21
3.2 Smjernice za financiranje i rješenja za financiranje 24
Crowdfunding kao financijski alat za obnove koje vode građani 24
Matchmaking for Life/Horizon EU Funding (CERA, Italija) 25
Sudjelovanje pilota u visokorazinskim događajima o financiranju 25
3.3 Regulatorna i pravna podrška 25
Webinar: "Energetske zajednice i novosti u politikama EU-a" (svi piloti) 25
Registracija CERA-e kao neprofitne zadruge (Italija) 26
Osnivanje Saveza energetskih zajednica (Alsómocsolád, Mađarska — u tijeku) 26
3.4 Razvoj i evaluacija poslovnog slučaja 26
Energetski masterplan za Gironu 26
3.5 Aktivnosti komunikacije i angažmana 27
Vodič o energetskim personama 27
Paketi komunikacijske podrške 29
3.7 Alati i usluge razvijeni za polaznike i pratitelje 29
Održavanje doma toplim: izazovi obnove, izolacije i dizajna 32
4. Postavljanje temelja: Praktični vodič za nove CLR inicijative 36
4.1. Početak od nule: Ključni koraci 36
4.2. Potrebna podrška 37
4.3. Uvjeti za uspjeh 38
4.4. Nadolazeći trendovi i prilike 38
5. Zaključci 40

Uvod

Ovaj Vodič za praktičnu primjenu za obnovu pod vodstvom građana (CLR) razvijen je kao resurs za dionike uključene u projekte obnove koje vode zajednice diljem Europe. On objedinjuje metodologije, iskustva i pouke stečene tijekom obje faze inicijative CLR. Faza I (CLR I) predstavila je temeljne koncepte, rane pilot-aktivnosti i praktične pristupe za mobilizaciju građana, uspostavljanje početnih upravljačkih struktura i testiranje modela angažmana. Faza II (CLR II) proširila je, usavršila i ojačala tu osnovu, integrirajući nove alate, uvide iz stvarnog svijeta dodatnih pilot-projekata i naprednije savjetodavne okvire. Zajedno, te dvije faze čine sveobuhvatan okvir za omogućavanje, širenje i održavanje inicijativa CLR-a.

Priručnik naglašava da CLR nije samostalna inicijativa, već suradnički proces koji uključuje sudjelovanje niza dionika. Građani, lokalne vlasti, tehnički stručnjaci, financijske institucije i donositelji politika svi doprinose specifičnom stručnošću, resursima i kapacitetom donošenja odluka kako bi se potaknula obnova. Nadovezujući se na nalaze iz Faze I, pilot-projekti u Fazi II dodatno su usavršili CLR pristup, s posebnim naglaskom na četiri područja koja su identificirana kao ključna za dugoročni uspjeh: upravljanje očekivanjima, stvaranje trajnih upravljačkih i potpornih struktura, izgradnja zajednice i uključivanje te osiguravanje dostupnih financijskih i pravnih mehanizama podrške.

Tijekom CLR I i CLR II inicijativa je razvila sveobuhvatan niz zajednički stvorenih alata i usluga prilagođenih potrebama sudjelujućih pilot-projekata. To uključuje tehničke priručnike za obnovu, komunikacijske strategije temeljene na personama, modele upravljanja i facilitacije, okvire financijskog i pravnog savjetovanja, digitalne alate za angažman i strukture za međusobno učenje. Iako su mnogi od tih alata prvotno testirani tijekom CLR I, CLR II ih je dodatno usavršio, proširio i potvrdio, osiguravajući da se mogu fleksibilno prilagoditi i replicirati u različitim europskim kontekstima.

Predstavljanjem uloga i odgovornosti dionika CLR-a, sinteziranjem naučenih lekcija iz pilot-projekata druge faze i izlaganjem praktičnih koraka za nove inicijative, ovaj priručnik ima za cilj:

- Ojačati temelje projekata obnove koje vode građani pružanjem smjernica utemeljenih na dokazima.
- Ponuditi isprobane i ponovljive modele upravljanja, financiranja i uključivanja zajednice.
- Osigurati da inicijative CLR značajno doprinose klimatskoj neutralnosti i ciljevima socijalne uključenosti Europe.

Slijedi pregled zajednički razvijenih alata i usluga, koji su razvijeni s pilot-projektima kako bi se riješili ključni izazovi u provedbi CLR-a. Na kraju je pružen praktični vodič za one koji su uključeni u CLR inicijative, nudeći preporuke korak po korak za podršku uspješnim projektima obnove koje vode građani.

1. Uloge i odgovornosti dionika CLR-a

Uspjeh obnove pod vodstvom građana (CLR) ovisi o aktivnom sudjelovanju dionika, pri čemu svaki doprinosi stručnošću, resursima i podrškom. Iako je cilj CLR-a – osnaživanje građana za energetski učinkovite obnove domova – nepromjenjiv, angažman dionika varira ovisno o lokalnom kontekstu, upravljanju i dinamici zajednice.

Iako je cilj građanskog vlasništva u obnovama dosljedan, uloge i odgovornosti ovise o lokalnim propisima, financijama i socioekonomskim čimbenicima. Pilot-projekti druge faze pokazuju najbolje prakse u nizu ključnih funkcija: mobilizaciji građana, regulatornoj podršci, tehničkoj provedbi te pravnoj i financijskoj pomoći.

CLR ovisi o suradnji više aktera kako bi projekti bili izvedivi, uključivi i održivi. Svaka skupina ima posebnu ulogu u stvaranju uvjeta za uspjeh.

- **Građani i vođe zajednice**
  - Djeluju kao pokretačka snaga iza CLR-a pokretanjem potražnje, postavljanjem prioriteta i uspostavljanjem legitimiteta za projekte kolektivne obnove.
  - Njihova sposobnost učinkovitog sudjelovanja ovisi o mehanizmima izgradnje povjerenja, jasnoj komunikaciji i pristupačnim savjetodavnim uslugama.
  - Bez njih, sudjelovanje bi se moglo ograničiti na rane korisnike, čime bi se narušila uključivost.
- **Lokalne vlasti**
  - Osigurati političku podršku, pojednostaviti regulatorne postupke i uskladiti inicijative CLR-a s širim političkim okvirima.
  - Osigurati da se napori na obnovi integriraju u šire lokalne i regionalne strategije energetske tranzicije i socijalne uključenosti.
  - Dokazi iz projekta Rénov-Roue-Rad pokazuju da se građanski vođeni projekti obnove u Belgiji teško uspijevaju bez podrške općinskih ili regionalnih vlasti.
- **Izvođači radova, tehnički stručnjaci i pružatelji usluga**
  - Čine operativnu okosnicu CLR-a osiguravajući tehničku kvalitetu, izvedivost i integraciju inovativnih rješenja.
  - U kontekstima s nedostatkom radne snage ili ograničenom stručnošću, oni obučavaju lokalno stanovništvo i grade dugoročne kapacitete.
  - Podržani od strane stručnjaka za komunikacije koji olakšavaju grupne obnove i mobiliziraju zajednice.
- **Posrednički akteri**
  - Obuhvaćaju zadruge, energetske zajednice i organizacije za podršku obnovi koje povezuju građane, stručnjake i vlasti.
  - Pretvaraju složene financijske, pravne i tehničke zahtjeve u pristupačne formate.
  - Osiguravaju upravljačke strukture koje osiguravaju kontinuitet izvan pojedinačnih projekata.

CLR uspijeva kada ti akteri surađuju, kombinirajući angažman zajednice, institucionalnu potporu, tehničku stručnost i mehanizme koordinacije. Njihova suradnja pretvara izolirane napore u integrirane strategije za energetsku tranziciju i socijalnu uključenost.

U obje faze raspodjela i ravnoteža uloga znatno su varirale. Neki su pilot-projekti pokazali snažnu mobilizaciju na lokalnoj razini i vodstvo zajednice, dok su se drugi više oslanjali na općinsko posredovanje ili vanjsku tehničku stručnost. Unatoč tim razlikama, načelo zajedničke odgovornosti i strukturirane suradnje dosljedno se pojavljivalo kao kamen temeljac učinkovite obnove koju vode građani.

Sljedeće tablice prikazuju raspodjelu uloga i odgovornosti unutar CLR pilot-projekata, podijeljenu prema svakom od 6 glavnih stupova CLR-a. One pružaju usporednu perspektivu o tome kako su različite CLR inicijative organizirale svoje ekosustave dionika, nudeći praktične referentne točke za zajednice, općine i praktičare koji žele uspostaviti ili ojačati vlastite napore na području obnove koju vode građani.

Glavni stupovi CLR-a	Vođe energetske zajednice	Lokalne vlasti	Izvođači radova i tehnički stručnjaci
1. Mobilizacija i angažman zajednice	• Mobilizirali stanovnike putem sastanaka zajednice, međusobnih razmjena i lokalnih događanja. • Izgradili povjerenje uključivanjem starijih stanovnika, ranjivih kućanstava i onih s ograničenim digitalnim pristupom. • Podizali svijest o prednostima obnove, uključujući udobnost, uštedu troškova i kolektivna energetska rješenja.	• Podržali mobilizaciju osiguravanjem prostora za sastanke, komunikacijskih platformi i vidljivosti na razini općine. • Osigurali pristupačne informacije za sve stanovnike, osobito u malim ili ruralnim zajednicama.	• Sudjelovali na događanjima koje vode zajednice kako bi pružili demonstracije na licu mjesta i tehnička savjetovanja. • Pomoglo je u izgradnji lokalnog angažmana objašnjavajući mjere obnove na praktičan način.
2. Upravljanje, koordinacija i olakšavanje	• Razvili zajedničke modele upravljanja za vođenje kolektivnih odluka o obnovi. • Djelovali kao posrednici između građana, izvođača i javnih vlasti. • Osigurali uključivo sudjelovanje i transparentnu komunikaciju unutar zajednice.	• Osigurali političku podršku i dugoročno institucionalno ukotvljivanje za CLR. • Osigurali usklađenost s lokalnim klimatskim, stambenim i socijalnim strategijama. • Djelovali kao koordinatori s regionalnim i nacionalnim agencijama kako bi se integrirala tehnička i financijska stručnost.	• Podržavali strukturiranu koordinaciju nudeći jasne smjernice za obnovu i pomažući stanovnicima u snalaženju s logistikom ugradnje. • Osigurali su redoslijed obnove i tehničku kompatibilnost među grupiranim intervencijama.
3. Regulatorna i administrativna podrška	• Podržavali smo stanovnike osnovnim informacijama o regulatornim koracima i administrativnim zahtjevima. • Založili smo se za jasne i pojednostavljene postupke kako	• Pojednostavili smo odobravanje dozvola i administrativne procese. • Pružili smo regulatorne smjernice o građevinskim propisima, ograničenjima na zaštićenim spomenicima i obvezama obnove.	• Osigurali usklađenost s nacionalnim i EU standardima energetske učinkovitosti. • Pružanje podrške kućanstvima u razumijevanju tehničke dokumentacije potrebne za dozvole i subvencije.

	bismo smanjili prepreke za sudionike.	• Integrirali smo CLR procese u šire lokalne okvire kako bismo osigurali kontinuitet i pravnu jasnoću.	
4. Tehnička stručnost, provedba obnove i jačanje kapaciteta	• Promicalo se razumijevanje opcija obnove putem edukativnih radionica i događaja otvorenih vrata. • Pokrenuli rasprave s mještanima o odgovarajućim tehničkim i energetskim mjerama.	• Koordinirali smo se s regionalnim energetskim agencijama kako bismo zajednici pružili specijalizirano znanje. • Omogućili smo procjene za domove kojima je potrebna osjetljiva obnova (npr. zaštićene građevine).	• Izveli su radove na obnovi (npr. izolacija, sustavi grijanja, fotonaponske instalacije). • Proveli tehničke revizije i ponudili prilagođene preporuke za energetsku obnovu. • Osposobljavali smo lokalne stanovnike ili radnike kako bismo riješili nedostatak vještina i izgradili dugoročni kapacitet.
5. Financijska i pravna podrška	• Širili informacije o shemama financiranja, subvencijama, kooperativnim modelima i prilikama za uštedu troškova. • Poticala transparentnu komunikaciju o financijskim doprinosima i očekivanim koristima u kolektivnim shemama.	• Koordinirali mehanizme financijske potpore, uključujući općinske subvencije i pristup nacionalnim programima. • Uspostavili partnerstva s bankama i zadrugama kako bi proširili mogućnosti pristupačnog financiranja. • Olakšano je pravno priznavanje energetskih zajednica i zadruga.	• Pružili analize troškova i koristi te tehničko-ekonomske procjene kako bi pomogli kućanstvima da donesu informirane odluke. • Ponuđeni su modeli kao što je dijeljenje troškova za grupne obnove kako bi se poboljšala pristupačnost.
6. Praćenje, procjena učinka i dugoročna održivost	• Poticali učenje među vršnjacima i razmjenu znanja kako bi se zadržao zamah obnove tijekom vremena. • Promicali modeli ponovnog ulaganja zajednice u energetskim zajednicama.	• Pratili smo uključivost, kvalitetu i napredak CLR inicijativa. • Osigurali smo da CLR ostane ugrađen u dugoročne strategije razvoja općina.	• Ponuđen je kontinuirani nadzor energetske učinkovitosti nakon obnove. • Pružili podatke o poboljšanjima energetske učinkovitosti za podršku izvještavanju zajednice i zajedničkom učenju.

2. Rezultirajući pristup CLR-a (Faza I i II)

U obje faze Obnove pod vodstvom građana (CLR I i CLR II), pilot-projekti pružili su vrijedne pouke o izazovima i prilikama provedbe inicijativa obnove pod vodstvom građana u različitim lokalnim kontekstima. Zajedno, te dvije faze ističu ključne čimbenike koji utječu na uspjeh napora CLR-a, od upravljanja očekivanjima do dugoročne financijske i organizacijske održivosti.

Ponavljajuća tema u svim pilot-projektima je važnost strukturirane, dugoročne podrške: osnaživanje se ne događa preko noći, a obnove koje vode zajednice zahtijevaju kontinuiranu financijsku, tehničku i administrativnu potporu. Pilot-projekti također su istaknuli potrebu za snažnim okvirima za suradnju, koristeći partnerstva s donositeljima politika, financijskim institucijama i tehničkim stručnjacima kako bi se olakšao i smanjio rizik procesa obnove.

Nadalje, obje faze potvrdile su da je uključivanje zajednica izvan uobičajenih ranih korisnika ključno za osiguravanje uključivosti i izbjegavanje društvenih podjela u energetskoj tranziciji. Rani korisnici često imaju više vremena, resursa ili motivacije od prosječnog kućanstva te stoga manje predstavljaju zajednice kojima CLR nastoji služiti.

Ovaj odjeljak sintetizira spoznaje iz pilot-projekata u pristup koji se sastoji od četiri ključna područja fokusa:

1. **Upravljanje očekivanjima** – Razumijevanje vremena, resursa i predanosti potrebnih za uspjeh CLR-a, uz osiguravanje realnog planiranja i dugoročne održivosti.
2. **Stvaranje trajnih struktura** – Razvijanje modela upravljanja, platformi za umrežavanje i ponovljivih strategija za podršku obnovi koju vode zajednice nakon završetka projekta.
3. **Izgradnja zajednice i uključivanje** – Provedba učinkovitih alata i strategija angažmana za proširenje sudjelovanja, doseg nedovoljno zastupljenih skupina i održavanje zamaha.
4. **Financijska potpora i ograničenja resursa** – Rješavanje prepreka u financiranju, pružanje pravne i administrativne potpore te osiguravanje da financijski mehanizmi omogućuju široku sudjelovanje. Na sjecištu stvaranja trajnih struktura nalazi se i potreba za razvojem dugoročne strategije financiranja koja podržava financijsku autonomiju zajednice i pomaže u identificiranju novih izvora financiranja.

Analizom ovih spoznaja dionici u budućim CLR inicijativama mogu predvidjeti uobičajene izazove, usvojiti dokazana rješenja i osmisliti skalabilne pristupe koji su usklađeni s njihovim specifičnim kontekstima. Sljedeći odjeljci detaljno istražuju ove lekcije, pružajući temelj za jačanje i širenje napora na obnovi koje vode građani diljem Europe.

2.1 Upravljanje očekivanjima

Učinkovita obnova pod vodstvom građana ovisi o postavljanju jasnih i ostvarivih očekivanja. I CLR I i CLR II potvrdili su da se osnaživanje razvija postupno, a ne kao jednokratni događaj. CLR I istaknuo je početni entuzijazam i zahtjeve postavljene pred zajednice, dok je CLR II

pokazala je da su kontinuirana izgradnja kapaciteta i opipljivi naknadni koraci, kao što su sastanci licem u lice između građana i lokalnih vlasti, redoviti bilteni i aktivnosti uključivanja članova zajednice, ključni za održavanje zamaha tijekom vremena.

Osnaživanje u CLR-u odvija se na različitim razinama i zahtijeva jasno razumijevanje njegovog opsega. Od zajednica se očekuje da nadziru procese obnove, razumiju upravljanje projektima i snalaze se u financijskim i pravnim okvirima. Razvoj tih vještina zahtijeva vrijeme, obuku i strukturiranu podršku. Iskustvo iz obje faze ukazuje na to da je širenje ovlasti u razmjeru široke primjene unutar uobičajenog dvogodišnjeg razdoblja podrške nerealno. Umjesto toga, inicijative bi se trebale usredotočiti na uspostavljanje strukturiranih putova koji zajednicama omogućuju da s vremenom razvijaju svoje kapacitete, pri čemu napredak traje i nakon formalne projektne podrške.

Iako je nekoliko energetskih zajednica postojalo i prije CLR pilot-projekata, osnaživanje je ostalo spor proces. Podizanje svijesti o prednostima obnove, uključivanje stanovnika u donošenje odluka i pružanje tehničkog i financijskog vodstva zahtijevali su neprekidan trud. Praćenje stvarne provedbe obnove pokazalo se izazovnim u obje faze, što naglašava potrebu za ustrajnim uključivanjem javnosti, pouzdanim podacima i strategijama praćenja. Stoga uspješne CLR inicijative uspostavljaju mehanizme za kontinuirano uključivanje i praćenje, a aktivnosti podizanja svijesti povezane su s održavanjem savjetodavnih usluga i praktične potpore.

Iskustva iz pilot-projekata ilustriraju ove dinamike:

- U **TRIPLE SEC-u (Irska)**, podizanje svijesti i uključivanje kućanstava bio je dugotrajan proces zbog nedostatka kvalificirane radne snage i složenih administrativnih postupaka za financiranje. Inicijative koje vode zajednice, poput događanja "šetnja i razgovor" i privremenih energetskih trgovina, bile su ključne za poticanje interesa, ali je održavanje dugoročne predanosti stanovnika i dalje bilo teško.
- U **Coopérnicu (Portugal)** pružanje pravnih i financijskih savjeta zajednicama koje su željele instalirati solarne fotonaponske sustave zahtijevalo je stalan napor. Osiguravanje komercijalnih ponuda od instalatera fotonaponskih sustava bio je dugotrajan proces koji je zahtijevao kontinuirano praćenje i strpljenje. Unatoč stručnoj podršci, financijska ograničenja često su odgađala instalacije.
- **IZGREI (Bugarska)** također se suočio s poteškoćama u održavanju dugoročnog sudjelovanja. Radionice i savjetovanja pomogli su pokrenuti rasprave o energetskim obnovama, ali održavanje predanosti i praćenje stvarne provedbe ostali su stalan izazov.
- **ZuidtrAnt (Belgija)** koristio je otvorene kuće i ture "hodaj i razgovaraj" kako bi potaknuo interes za energetske renovacije, kombinirajući te aktivnosti s tehničkim i financijskim savjetovanjem za podršku donošenju odluka.

Ovi primjeri pokazuju da su održive strukture, a ne kratkoročne intervencije, ključne za trajno sudjelovanje. Praktični koraci uključuju razvoj dugoročnih savjetodavnih okvira, modele upravljanja vođene zajednicom i kontinuiranu financijsku i tehničku pomoć za podršku CLR inicijativama izvan pojedinačnih projektnih ciklusa.

Izdvajaju se dvije ključne dimenzije upravljanja očekivanjima:

1. **Postavljanje realnih očekivanja u pogledu trajanja, proračuna i kapaciteta podrške:**

    - Pilot-projekti istaknuli su važnost usklađivanja vremenskih okvira projekta, resursa i obveza dionika s realističnim dugoročnim ciljevima. Projekti koji podržavaju takve inicijative obično su kraći od vremena potrebnog za postizanje svih planiranih ishoda, osobito s obzirom na trajanje procesa prikupljanja podataka i dobivanja dozvola. Očekivanja bi trebalo definirati na način koji obuhvaća međukorake i prepoznaje postupnu prirodu napretka. Podrška mora biti usklađena s vremenskim okvirom projekta i pokrivati njegov životni vijek kako bi se osiguralo uspješno osnaživanje.
    - Primjerice, u projektu **TRIPLE SEC** proces je znatno odgođen zbog poteškoća u prikupljanju pouzdanih podataka o zgradama, što je bilo ključno za definiranje različitih scenarija obnove. Nedostatak točnih osnovnih informacija usporio je planiranje i donošenje odluka, što ističe potrebu za strukturiranijim pristupom prikupljanju podataka od samog početka.
    - U **Coopérnicu** je zadruga imala poteškoća s održavanjem dugoročnog angažmana članova zajednice zbog neizvjesnosti u pogledu financijskih poticaja i regulatorne potpore.
    - U **Diputació de Girona (Španjolska)** usklađivanje općinskih subvencija s nacionalnim programima pomoglo je građanima da razumiju mogućnosti financiranja, ali je također otkrilo rizike nesporazuma kada su financijski poticaji neizvjesni.

2. **Osigurati kontinuitet nakon završetka formalnog razdoblja podrške.**

    - Tijekom CLR I i CLR II ciljevi, aktivnosti i vremenski okviri definirani su na samom početku, a pilot-projekti, uz podršku CLR konzorcija, uložili su značajne napore kako bi ispunili te ciljeve. Međutim, održavanje zamaha nakon službenog razdoblja projekta i dalje je značajan izazov. Nekoliko pilot-projekata pruža smjernice za postizanje kontinuiteta.
    - U **Antrodocu (Italija)** aktivnosti CLR-a bile su ugrađene u zadrugu za obnovljivu energiju, omogućujući reinvestiranje prihoda u tekuće obnove.
    - U **Postui i Guardabosoneu (Italija)** kontinuitet je podržan putem općinskih skupština koje su građanima pružale kontinuiranu podršku.
    - U **Alsómocsoládu (Mađarska)** općina je integrirala CLR u strategije lokalnog razvoja kako bi osigurala dugoročnu održivost, čak i u ruralnom kontekstu s ograničenim resursima.
    - Suprotno tome, u **TRIPLE SEC-u**, kao dobrovoljnoj energetskoj zajednici, članovi odbora možda nemaju kapacitet održati svoje napore zbog profesionalnih i osobnih obveza.

- U **IZGREI-ju** je otpor naporima za obnovu proizlazio iz nepovjerenja u mehanizme javnog financiranja i nedostatka jasnih informacija o koristima obnove. Stoga osiguravanje kontinuiteta zahtijeva snažne upravljačke strukture, jasne planove nasljeđivanja vodstva i neprekidan pristup financijskoj i tehničkoj pomoći.

2.2 Fokus na stvaranje struktura koje traju

Da bi obnova koju vode građani prešla s kratkoročnih projekata na dugoročnu transformaciju, inicijative moraju biti ugrađene u postojane strukture. CLR I započeo je testiranjem formata, savezništava i aranžmana upravljanja prve generacije. CLR II nadovezao se na to konsolidiranjem modela upravljanja, jačanjem platformi za suradnju i pojašnjavanjem načina na koji te strukture mogu opstati i nakon završetka financiranja projekta.

Privremeni poduhvati mogu podići svijest, ali trajno osnaživanje građana ovisi o stabilnom upravljanju, suradničkim mrežama i ponovljivim strategijama. Inicijative CLR-a trebale bi se usredotočiti na sklapanje partnerstava, stvaranje skalabilnih rješenja i povećanje vidljivosti kako bi se obnova pretvorila u kontinuirani i rastući pokret. Osim toga, ključno je podržati stvaranje čvrstih pravnih osoba, jer su one često potrebne za pristup financiranju i formalnim ugovorima.

Ključne lekcije uključuju:

Jačanje platformi za suradnju i umrežavanje.

- Izgradnja snažnih partnerstava između energetskih zajednica, zadruga, donositelja politika i financijskih institucija olakšava razmjenu znanja i mobilizaciju resursa. U okviru CLR I i CLR II pilot-projekti su pokazali prednosti strukturirane suradnje kroz radionice, zajedničke događaje i savjetodavne usluge.
- U projektu **TRIPLE SEC** suradnja s lokalnim vlastima podržala je prevladavanje regulatornih prepreka i pristup financiranju. U **projektu Coopérnico** partnerstva s financijskim institucijama bila su ključna za osiguravanje inovativnih rješenja financiranja za kolektivne PV instalacije. U **IZGREI-ju** je suradnja s općinskim tijelima pomogla u pojednostavljenju pravnog okvira za priznavanje i podršku energetskim zajednicama. U sklopu CLR II, **Diputació de Girona** stvorila je sinergije s regionalnim programima potpora, dok je **Castello Green House** koristio kooperativne strukture za povezivanje građana, općina i banaka.

Razviti skalabilne i replikabilne modele.

- Uspješni pristupi demonstrirani u CLR I i naknadno usavršeni u CLR II trebali bi se prilagoditi i proširiti na druge zajednice.
- U **IZGREI**-ju su se regulatorne složenosti učinkovito riješile kroz suradnju općina, pokazujući kako zagovaranje politika i pravna podrška mogu poboljšati održivost energetskih zajednica. ENERGENT je pokazao da ponude za grupnu obnovu mogu značajno poboljšati stope sudjelovanja pojednostavljujući pristup izvođačima i financiranju. U CLR-u II, Diputació de Girona stvorila je sinergije s regionalnim programima subvencija, dok je Castello Green House koristio kooperativne strukture

za povezivanje građana, općina i banaka.Razviti skalabilne i replicabilne modele.Uspješni pristupi demonstrirani u **CLR-u** I i naknadno usavršeni u CLR-u II trebali bi se prilagoditi i proširiti na druge zajednice. U IZGREI-ju su se regulatorne složenosti učinkovito riješile kroz suradnju općina, pokazujući kako zagovaranje politika i pravna podrška mogu poboljšati održivost energetskih zajednica. ENERGENT je pokazao da ponude za grupnu obnovu mogu značajno poboljšati stope sudjelovanja pojednostavljujući pristup izvođačima i financiranju. U CLR-u II, Diputació de Girona stvorila je sinergije s regionalnim programima subvencija, dok je Castello Green House koristio kooperativne strukture za povezivanje građana, općina i banaka.U TRIPLE SEC-u je strukturirani pristup prikupljanju podataka i partnerstvima s lokalnim vlastima omogućio razvoj replicabilnih strategija za preuređenje sličnih tipova stambenih objekata. Nasuprot tome, lokalne savjetodavne skupine pomogle su održati angažman i nakon završetka trajanja projek **IZGREI** je učinkovito riješio regulatorne složenosti kroz suradnju s općinama, pokazujući kako zagovaranje politika i pravna podrška mogu poboljšati održivost energetskih zajednica. **ENERGENT** je pokazao da ponude za grupnu obnovu mogu značajno poboljšati stope sudjelovanja pojednostavljivanjem pristupa izvođačima radova i financiranju. CLR II je proširio tu logiku: **ZuidtrAnt** je implementirao model "na jednom mjestu" kako bi olakšao podršku kućanstvima, dok je **Alsómocsolád** istraživao pristupe na ruralnoj razini koji se mogu prilagoditi sličnim malim općinama.

Povećajte vidljivost i komunicirajte uspjehe.

- Učinkovite komunikacijske strategije – poput kampanja na društvenim mrežama, lokalnih događanja i predstavljanja zajednice – podižu svijest i privlače nove sudionike. Uključivanje ključnih osoba u zajednici, općinskih čelnika i donositelja politika dodatno pojačava te napore.
- Kao što je istaknuo Ciarán Cuffe, irski zastupnik u Europskom parlamentu i član Upravnog odbora Enablers, kontinuirana komunikacija ključna je kako bi se osiguralo da obnova koju vode građani postane široko prepoznat i raspravljan koncept. Prepoznavanje "pojačala" unutar zajednica pomaže u stvaranju zamaha.
- U projektu **TRIPLE SEC** suradnja s lokalnim vlastima i vidljivi zagovornici zajednice povećali su sudjelovanje u programima obnove. **Coopérnico** je iskoristio općinska partnerstva kako bi proširio komunikaciju izvan ranih korisnika. U **projektu IZGREI** uključivanje utjecajnih osoba iz zajednice povećalo je svijest o obnovi i potaknulo šire sudjelovanje. **ENERGENT** je uspješno koristio ciljane digitalne alate i strategije angažmana temeljene na profilima kako bi dosegao nedovoljno opskrbljene skupine i ojačao mreže u zajednici. **ZuidtrAnt** je koristio vidljive lokalne ambasadore za mobilizaciju stanovnika, dok su se **Antrodoco** i **Postua/Guardabosone** oslanjali na općinske vođe kao pouzdane glasnike u malim zajednicama.

2.3 Izgradnja zajednice i uključivanje

Uspješna obnova koju vode građani ovisi o povjerenju, vidljivosti i angažmanu. CLR I i CLR II pokazali su da, iako su financijski i tehnički alati ključni, ključna je volja i sposobnost ljudi da sudjeluju. Napori CLR-a trebali bi dati prioritet izgradnji odnosa sa stanovnicima, integraciji aktivnosti u život susjedstva i uključivanju skupina koje bi inače mogle biti isključene.

Pilot-projekti razvili su i usavršili niz alata i pristupa:

Koristite učinkovite alate za uključivanje zajednica.

U okviru CLR I i CLR II inicijative su stvorile alate za razmjenu informacija, tehničku podršku i uključivanje zajednice:

- *Informacije i smjernice:* Platforma OSS centralizirala je resurse, čime je podrška za obnovu postala dostupnija. **ENERGENT (Belgija, CLR I)** stvorio je središte za tehničke i financijske savjete koje je pružalo jasne, centralizirane informacije.
- *Tehnička podrška:* **TRIPLE SEC (Irska, CLR II)** izradio je prilagođene priručnike koji odgovaraju različitim potrebama obnove stambenih objekata (npr. *Warmer Cheaper Concrete Homes u Cabri*). **IZGREI (Bugarska, CLR I)** osmislio je korak-po-korak alate koji objašnjavaju tehnike energetske obnove i mogućnosti financiranja jednostavnim jezikom. **Diputació de Girona (Španjolska, CLR II)** pružila je kućanstvima strukturirane smjernice za energetsku obnovu i savjetodavne usluge, usklađujući općinske i državne potpore kako bi se pojednostavilo donošenje odluka.
- *Uključivanje zajednice:* Alati "persona" korišteni su u **projektima ENERGENT** i **ZuidtrAnt** za prilagodbu strategija doprinosa različitim segmentima zajednice. Internetske stranice i društveni mediji odigrali su ključnu ulogu u povećanju vidljivosti. **Alsómocsolád (Mađarska, CLR II)** proizveo je video za zajednicu kako bi prikazao lokalna iskustva s obnovom, pružajući alat s kojim se ljudi mogu poistovjetiti i koji potiče sudjelovanje u malim ruralnim zajednicama. Pregled alata koje su izradili projekti CLR I i CLR II dostupan je u odjeljku 3.

Ulazak u susjedstvo.

Izravno, lokalno uključivanje ključno je za izgradnju povjerenja, olakšavanje dijaloga i stvaranje vidljivog zamaha za obnove. Obje faze pokazale su da inicijative CLR-a imaju koristi od izlaska izvan centraliziranih ureda ili isključivo internetskih platformi tako što aktivnosti provode izravno u susjedstvima. Primjeri uključuju:

- *Terenski rad od vrata do vrata i participativne radionice.* Osobni kontakt pomaže osigurati da se kućanstva osjećaju uključeno i podržano. **IZGREI (Bugarska, CLR I)** organizirao je radionice i savjetodavne sesije na lokacijama u susjedstvu kako bi pokrenuo razgovore o energetskim preinakama. **Alsómocsolád (Mađarska, CLR II)** oslanjao se na osobni kontakt kojim su vodili djelatnici općine kako bi dosegnuo kućanstva u malom ruralnom okruženju.
- *Događaji za druženje i zajednicu.* Neformalna okupljanja stvaraju prilike da stanovnici razmijene iskustva i uče od svojih susjeda. **Projekt TRIPLE SEC (Irska, CLR I)** organizirao je događaje za zajednicu koji su poticali neformalne rasprave o energetskoj učinkovitosti. **Postua i Guardabosone (Italija, CLR I)** održali su općinska zborovanja koja su služila kao pouzdani forumi zajednice za rasprave o obnovi.
- *Posjete danima otvorenih vrata.* Omogućavanje obiteljima da vide projekte renoviranja u stvarnom životu pomaže razjasniti proces i ilustrirati opipljive prednosti. **Projekt TRIPLE SEC (Irska, CLR I)** organizirao je događaje dana otvorenih vrata na kojima su sudionici mogli iz prve ruke vidjeti uspješne preinake. **ZuidtrAnt (Belgija,**

CLR II) organizirao je šetnje i razgovore tijekom kojih su stanovnici posjećivali renovirane domove i raspravljali o rješenjima s susjedima.

- *Pop-up informativni punktovi.* Privremeni lokalni dućani ili štandovi pružaju jednostavan pristup savjetima i konzultacijama u poznatom okruženju. **TRIPLE SEC (Irska, CLR I)** uspostavio je pop-up energetske dućane na pristupačnim lokacijama unutar zajednica.
- *Radionice i savjetovanja.* Strukturirani događaji pomogli su građanima da razumiju korake obnove i mogućnosti financiranja. **IZGREI (Bugarska, CLR I)** održao je radionice i savjetovanja kako bi podigao svijest o opcijama obnove i subvencijama. **Diputació de Girona (Španjolska, CLR II)** organizirala je lokalne savjetodavne sastanke ugrađene u općinske strukture kako bi povezala građane s dostupnom financijskom potporom.

Izaći izvan "uobičajenih osumnjičenika".

Proširenje dosega izvan ranih korisnika i već angažiranih vlasnika kuća bio je ponavljajući izazov i u CLR I i u CLR II. Pilot-projekti istaknuli su potrebu ciljanja nedovoljno opskrbljenih skupina – onih koje nemaju vremena, resursa ili pristupa podršci za obnovu. Tim zajednicama često nedostaje svijest o dostupnim programima i suočavaju se s preprekama u pristupu financijskim poticajima, što dovodi do šire društvenih posljedica kao što je odmak od napora za održivost. Ako se te skupine ne uključe, postoji rizik da će potpore za obnovu nerazmjerno koristiti privilegiranijim kućanstvima, čime će se pogoršati društvene podjele. Rješavanje tih nejednakosti ključno je za održavanje društvene kohezije i osiguravanje širokog sudjelovanja u tranziciji.
Pojavile su se različite strategije:

- *Uključenost temeljena na susjedstvu.* Metode terenskog rada koje su rasprave o obnovi fizički dovodile u zajednice pokazale su se učinkovitima u doseganju šire publike. **Projekt TRIPLE SEC (Irska, CLR I)** koristio je događaje "šetnje i razgovora" kako bi se izašlo izvan ustaljenih krugova i povezao s raznolikim stanovnicima.
- *Ciljana potpora za ranjiva kućanstva.* Namjenski programi pomogli su kućanstvima s manje resursa da sudjeluju u naporima za obnovu. U Irskoj je program *Warmer Homes Scheme*, promoviran putem **TRIPLE SEC-a**, omogućio ranjivim kućanstvima pristup energetski učinkovitim nadogradnjama uz malu ili nikakvu naknadu.
- *Rješavanje prepreka povezanih s osviještenošću i povjerenjem.* U nekim su kontekstima ograničeno znanje i financijska ograničenja ograničavali sudjelovanje. **IZGREI (Bugarska, CLR I)** utvrdio je da, unatoč radionicama i savjetodavnim sastancima, mnoga kućanstva nisu nastavila s obnovama zbog nepoznavanja subvencija i niske razine povjerenja u javne mehanizme financiranja.
- *Iskorištavanje lokalnih mreža.* Kako bi proširili doseg, pilot-projekti su se oslanjali na pouzdane posrednike i oslonac u zajednici. **ZuidtrAnt (Belgija, CLR II)** udružio se s lokalnim klubovima i udrugama kako bi proširio sudjelovanje izvan uobičajenih ranih korisnika. **Alsómocsolád (Mađarska, CLR II)** oslanjao se na vjerodostojnost općinskih čelnika u malom ruralnom okruženju kako bi dosegao neaktivne skupine.

2.4 Financijska potpora i ograničenja resursa

I CLR I i CLR II potvrdili su da su financijska ograničenja i ograničenja resursa među najznačajnijim preprekama obnovi koju vode građani. Dok je CLR I učinio vidljivom razmjer tih izazova, CLR II istražio je i testirao strukturiranije financijske i organizacijske odgovore.

Ključne lekcije uključuju:

Poboljšati pristup financiranju.

Financijska ograničenja i dalje predstavljaju glavnu prepreku za mnoga kućanstva i zajednice. U obje faze piloti su istaknuli učinkovitost mehanizama poput rotacijskih fondova, zajedničke kupnje i mikrofinanciranja u činjenju obnova pristupačnijima, uz bespovratna sredstva i subvencije koje su osobito važne za ranjive skupine.

- U projektu **TRIPLE SEC** osiguravanje financiranja za temeljite preinake bilo je velik izazov, što je ograničilo opseg radova koji su se mogli provesti.
- U **Coopérnicu** su financijska ograničenja odgodila instalacije solarnih fotonaponskih sustava, čak i kada su postojali interes zajednice i tehnička izvedivost.
- U **projektu IZGREI** mnoga kućanstva nisu bila svjesna dostupnih subvencija, što ističe potrebu za poboljšanom komunikacijom i pojednostavljenim postupcima prijave.
- U **Diputació de Girona** istraživani su komplementarni instrumenti poput crowdfunding-a kako bi se građanima omogućilo sufinanciranje manjih mjera obnove i podizanje lokalne svijesti, dok su se istovremeno dogovarale tradicionalne subvencije i zajmovi.

Osigurati posvećeno osoblje za dugoročni utjecaj.

Prisutnost posvećenih koordinatora i tehničkih savjetnika značajno je poboljšala uspjeh CLR inicijativa u obje faze. Osiguravanje financiranja za stručno usmjeravanje i administrativnu podršku povećava učinkovitost i smanjuje opterećenje volontera.

- To je bilo posebno važno za **TRIPLE SEC**, gdje su volonteri imali ključnu ulogu u provedbi različitih aktivnosti i suočavali su se s vremenskim ograničenjima.
- **ZuidtrAnt** je pokazao vrijednost profesionalnog osoblja koje djeluje putem svojeg jedinstvenog servisa, pružajući kontinuirane tehničke i financijske smjernice.
- U **Diputació de Girona** tehnički savjetnici bili su integrirani u općinske strukture, čime je osigurana kontinuitet i usklađenost s lokalnim programima potpora.

Rješavanje pravnih i regulatornih prepreka.

Pravna i regulatorna ograničenja, uključujući nejasna pravila i složene administrativne procese, usporila su napredak u nekoliko pilot-projekata u okviru CLR I i CLR II.

- U projektu **TRIPLE SEC** nejasna pravila o odgovornosti značila su da energetske zajednice često ostaju u savjetodavnim ulogama umjesto da poduzmu izravnije radnje, što ilustrira potrebu za jasnijim propisima o odgovornostima.
- U **Coopérnicu** su se pojavili izazovi u definiranju pravnih okvira za kolektivnu samopotrošnju, budući da postojeći propisi nisu u potpunosti podržavali zadružne modele dijeljenja energije. Rješavanje tih prepreka zahtijevalo je zagovaračke napore

i pravnu pomoć za ažuriranje statuta i stjecanje statusa energetskih zajednica prema nacionalnom zakonodavstvu.

- U **IZGREI-ju** je nedostatak jasnog pravnog priznanja za inicijative CLR-a zakomplicirao napore za pristup javnom financiranju i subvencijama. Pravne edukacije i radionice pomogle su lokalnim dionicima da bolje razumiju usklađenost s propisima i ojačaju svoj slučaj za prilagodbu politika. Pružanje pravne pomoći za prilagodbu statuta kako bi se stekli uvjeti za priznavanje kao energetske zajednice te osiguravanje usklađenosti s regulatornim zahtjevima ostaje ključno za održavanje projekata obnove koje vode zajednice i širenje njihovog utjecaja.
- U **Antrodocu** su aktivnosti CLR-a bile ugrađene u postojeću zadrugu za obnovljivu energiju, čime je pokazano kako postojeće pravne strukture mogu osigurati priznanje, stabilnost i pristup financiranju.

3. Alati i usluge pruženi tijekom inicijative CLR (i Faze I i II)

Ovaj odjeljak sažima glavne vrste potpore, alata i usluga koje su su-kreirane tijekom inicijative Obnova pod vodstvom građana (CLR) u fazama I i II. Umjesto da se aktivnosti navode po pilot-projektima, usluge su grupirane prema funkciji. Primjeri pokazuju gdje su alati ili usluge razvijeni i primijenjeni, čime se demonstrira kako se mogu prilagoditi i replicirati drugdje.

Glavne kategorije su:

- Tehnička podrška i smjernice za obnovu
- Smjernice za financiranje i rješenja za financiranje
- Regulatorna i pravna podrška
- Razvoj poslovnog slučaja i evaluacija
- Aktivnosti komunikacije i angažmana

Cilj je ponuditi prenosiv katalog resursa koji mogu prilagoditi općine, energetske zajednice i skupine građana. Svaki pododjeljak detaljno opisuje alate, pojašnjavajući njihovu svrhu, sadržaj, razvoj i ulogu u obnovi koju vode građani.

3.1 Tehnička podrška i smjernice za obnovu

Vodič za retrofitiranje za Pokrajinski savjet Girone, Španjolska

Smjernice za energetsku obnovu Girone razvijene su i primijenjene u Gironi (Španjolska) u sklopu inicijative CLR, koju je razvio IEECP, pružajući sveobuhvatan i praktičan resurs za održivu obnovu reprezentativnih stambenih tipologija u gradu i široj regiji. Dokument odražava suradnju tehničkih stručnjaka, općina i lokalnih dionika kako bi se osigurao sveobuhvatan tehnički podrška i procjene financijske izvedivosti za širok raspon rješenja za energetsku obnovu. Osmišljen je ne samo kao tehnički priručnik, već i kao društveni putokaz, čime se osigurava da se obnova provodi na načine koji su pristupačni, participativni i poštuju potrebe zajednice.

Smjernica se usredotočuje na tri uobičajene vrste zgrada u Gironi: skromne **blokove socijalnih stanova iz 1950-ih**, **povijesne kamene kuće** i **višestambene zgrade iz 1960-ih i 70-ih**. Za svaku od tih vrsta pažljivo razvijen skup preporuka pruža smjernice u dva glavna područja:

- **Tehnički aspekti obnove**: uključujući strategije izolacije, učinkovito ostakljenje, nadogradnju ventilacije, sustave grijanja i hlađenja poput toplinskih pumpi, integraciju obnovljivih izvora energije i poboljšanja pristupačnosti (npr. ugradnju dizala u stambenim zgradama).
- **Financijski i društveni aspekti obnove**: obuhvaćaju izradu proračuna, mogućnosti subvencija (OMH, Next Generation EU, G-Domus), scenarije troškova i koristi te mjere za osiguranje pristupačnosti i prava najmoprimaca uz sprječavanje renovikcije.

Slijedi detaljniji pregled ključnih elemenata uključenih u dokument:

Opis zgrade i procjene

- **Socijalna stanovanja iz 1950-ih**: Obično su to skromni blokovi s tankim zidovima i lošom izolacijom. Smjernice navode mjere kao što su vanjska izolacija zidova, zamjena prozora i poboljšanja krova kako bi se riješili veliki gubici energije.

- **Kuće u povijesnoj jezgri**: Tradicionalne kuće od kamena ili opeke s kulturnom vrijednošću, ali slabom toplinskom učinkovitošću. Preporuke uključuju unutarnju izolaciju s materijalima koji dišu, pažljivo očuvanje pročelja i poboljšane sustave ventilacije za održavanje udobnosti uz poštovanje kulturnog identiteta.
- **Višestambene zgrade iz 1960-ih – 70-ih**: Veće stambene zgrade s zastarjelim sustavima grijanja i lošom pristupačnošću. Strategije preuređenja uključuju izolaciju pročelja, nadogradnju sustava centralnog grijanja s toplinskim pumpama, fotonaponske sustave za zajedničku upotrebu i mjere za poboljšanje pristupačnosti, kao što su ugradnja dizala.

Mogućnosti za bespovratna sredstva i preporuke

- **Karta subvencija**: Smjernica navodi dostupne financijske instrumente i bespovratna sredstva, uključujući pomoć za obnovu na razini općine, nacionalna i sredstva EU-a te specifične regionalne programe.
- **Stručno usmjeravanje**: Preporuke su utemeljene na mišljenjima arhitekata, inženjera i energetskih savjetnika, čime se osigurava da se istovremeno uzimaju u obzir i tehnička ispravnost i pristupačnost.

Scenariji obnove

- **Scenarij 1**: Početna poboljšanja kao što su izolacija potkrovlja, brtvljenje krova ili osnovna zamjena prozora, s ciljem smanjenja gubitka topline uz održavanje prihvatljivosti ulaganja.
- **Scenarij 2**: Nadograđuje se na prvi dodavanjem naprednijih mjera, kao što su izolacija pročelja, staklarstvo s višim performansama i sustavi kontrolirane ventilacije, balansirajući energetsku učinkovitost s poboljšanom udobnošću u zatvorenom prostoru.
- **Scenarij 3**: Put dubinske obnove koji uvodi tehnologije obnovljive energije (toplinske pumpe, fotonaponski sustavi), potpunu izolaciju krovova i pročelja, pametno nadgledanje i elemente pristupačnosti za starije ili ranjive stanovnike.

Tehnička, financijska i društvena podrška

- **Savjetodavne usluge**: Smjernica naglašava važnost konzultiranja stručnjaka za tehničko projektiranje, financijsko planiranje i socijalnu podršku tijekom procesa obnove.
- **Financijska analiza**: Navedeni su rasponi troškova, potencijalne uštede i razdoblja povrata kako bi se kućanstvima i zajednicama pomoglo pri planiranju ulaganja s većom sigurnošću.
- **Socijalne zaštite**: Smjernica naglašava uključivost rješavanjem pitanja pristupačnosti, sprječavanjem iseljenja i poticanjem participativnih pristupa koji stanovnicima daju pravo glasa u donošenju odluka.

Sveukupno, Smjernica za energetsku obnovu Girone funkcionira kao ključan resurs za vlasnike kuća, općine i energetske zajednice, pružajući im strukturiran i sveobuhvatan pristup obnovi. Uravnoteženjem tehničke preciznosti s financijskom izvedivošću i socijalnim zaštitama, osigurava da energetska obnova u Gironi doprinosi ne samo energetskoj učinkovitosti i održivosti, već i pristupačnosti, dobrobiti i dugoročnoj otpornosti zajednice.

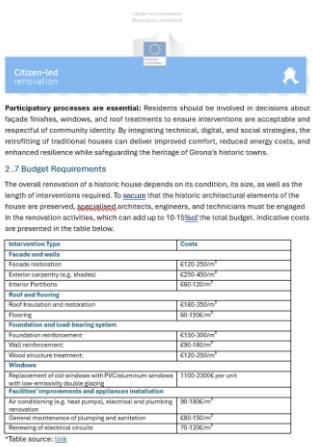

Radionica o energetskom auditiranju za Pokrajinski vijećnik Girone, Španjolska

Ova je radionica o energetskom auditiranju razvijena i održana u sklopu inicijative CLR kako bi se ojačao tehnički kapacitet Provincijskog vijeća Girone u planiranju i provedbi programa obnove. Energetsko auditiranje temeljni je korak u svakom procesu obnove jer omogućuje općinama i zajednicama da razumiju osnovne performanse svojih zgrada i da identificiraju prilagođene intervencije na temelju stvarnih podataka. Radionica je osmišljena kao praktičan, pristupačan i izrazito primjenjiv uvod u proces revizije, omogućujući lokalnim dionicima da samouvjereno tumače nalaze i uključe ih u planove obnove.

Radionica je pružila strukturirani pregled triju ključnih područja:

Razumijevanje svrhe i procesa energetskih revizija

- Objašnjenje zašto su energetski pregledi ključni za otkrivanje neučinkovitosti u ovojnicama zgrada i sustavima.
- Pregled tipičnih faza revizije, uključujući prikupljanje podataka, pregled lokacije i dijagnostička mjerenja.
- Uvod u standardne alate i metodologije revizije koje se koriste diljem Europe.

Dijagnostički pokazatelji i tehnička interpretacija

- Putovi gubitka topline (krov, vanjski zidovi, podovi, prozori) i kako utječu na udobnost i račune za energiju.
- Zračna nepropusnost, toplinske mostove i učinkovitost ventilacije kao središnje dijagnostičke teme.
- Smjernice za utvrđivanje prioritetnih obnova na temelju tipologije zgrada i potreba kućanstva.

Pretvaranje rezultata revizije u planiranje obnove

- Metode povezivanja nalaza revizije s scenarijima obnove, uključujući osnovne, srednjoročne i dubinske nadogradnje.
- Primjeri korištenja podataka iz revizije za izradu analiza troškova i koristi te komunikaciju opcija stanarima.

- Rasprava o tome kako donošenje odluka temeljeno na reviziji može podržati prijave za subvencije i procjene podobnosti.

Sveukupno, energetska revizija bila je ključna za Provincijalni savjet Girone, osposobivši osoblje znanjem za strategije obnove utemeljene na dokazima. Utemeljenjem odluka na mjerljivim podacima, sesija je povećala lokalni kapacitet, osigurala transparentnu komunikaciju i uskladila planiranje s tehničkim i financijskim potrebama. Njezin se format može ponoviti za bilo koju općinu koja želi uključiti energetske revizije u potporu obnovi.

Vodič za obnovu za Općinu Alsómocsolád, Mađarska

Vodič za obnovu razvijen za Općinu Alsómocsolád osmišljen je posebno za tipologiju **Kádár-kocka ("Kádárov kockasti dom")**, najčešću tipologiju samostojećih kuća izgrađenih u Mađarskoj između 1960-ih i 1980-ih. Ti su domovi raširenи u ruralnim područjima i poznati po svojoj lošoj energetskoj učinkovitosti, nedovoljno izoliranim konstrukcijama, zastarjelim sustavima grijanja i visokim troškovima rada. U sklopu šire usluge podrške CLR-a, ovaj je vodič pružio prilagođeni i visoko kontekstualizirani okvir za obnovu, prilagođen potrebama starije populacije, kućanstava s ograničenim financijskim sredstvima i zajednica s niskom tehničkom pismenošću.

Vodič se bavi trima ključnim dimenzijama obnove za kuće tipa Kádár-kocka:

1. Karakterizacija zgrade i energetske slabosti
Vodič započinje mapiranjem karakterističnih strukturnih i toplinskih značajki Kádár-kocke, ističući ključne putove gubitka topline i uobičajene izazove pri obnovi. To uključuje:

- **Neizolirani ili minimalno izolirani zidovi**, obično jednostruki sloj opeke ili betonskih blokova s visokom toplinskom provodljivošću.
- **Loše izolirani potkrovlja**, često s oštećenom ili nedostatnom izolacijom.
- **Stari, neučinkoviti drveni prozori**, često bez pravilnog brtvljenja ili dvostrukog stakla.
- **Zastarjeli sustavi grijanja**, osobito peći na mješano gorivo ili na drva, koje stvaraju nelagodu i neefikasnu potrošnju energije.
- **Problemi s ventilacijom** koji dovode do kondenzacije i plijesni kada se djelomične renovacije izvode bez pravilnog planiranja.

Ova dijagnostička osnova omogućuje kućanstvima da razumiju gdje će intervencije imati najznačajniji utjecaj.

2. Putokazi progresivne obnove za tipologiju Kádár-kocka
Vodič nudi jasne, pristupačne scenarije koji su usklađeni s financijskim i praktičnim kapacitetima seoskih kućanstava. Svaki put se nadograđuje na prethodni, omogućujući fleksibilan napredak:

- **Scenarij 1 – Poboljšanja niske cijene**: zabrtvljenje propuha, nadogradnja izolacije potkrovlja, zamjena osnovnog peći, izolacija cijevi i zabrtvljenje ključnih toplinskih mostova.
- **Scenarij 2 – Mjere srednje obnove**: izolacija vanjskih zidova upotrebom sustava s difuzijskom membranom prikladnih za stariju zidnu konstrukciju, ugradnja energetski učinkovitih prozora, opcije mehaničke ventilacije i poboljšani sustavi za raspodjelu topline.

- **Scenarij 3 – Duboka obnova**: potpuna izolacija ovojnice zgrade, prijelaz na toplinske pumpe ili visokoučinkovite kotlove, integracija fotonaponskih sustava na krovu i pametno praćenje potrošnje energije radi stalne optimizacije.

Ovi su scenariji strukturirani kako bi prikazali raspone troškova, tipične uštede i poboljšanja udobnosti, podržavajući realno planiranje od strane kućanstava i općine.

3. Socijalna i financijska pristupačnost za stanovnike ruralnih područja i starije stanovnike

S obzirom na demografske karakteristike Alsómocsoláda, s mnogim starijim vlasnicima kuća i stanovnicima s fiksnim prihodima, vodič stavlja snažan naglasak na pristupačnost i prilagođenu podršku:

- **Objašnjenja korak po korak** bez tehničkog žargona, koja omogućuju stanovnicima s ograničenim iskustvom u obnovi da donesu informirane odluke.
- **Jasni opisi subvencija i financijskih programa**, uključujući nacionalne sheme za potporu energetskim obnovama i programe za kolektivnu obnovu.
- **Mogućnosti kolektivne obnove**, prikazujući kako grupe susjeda mogu koordinirati zahvate radi smanjenja troškova, dijeliti izvođače radova i povećati podobnost za subvencije.
- **Podržavajuće strukture za ranjiva kućanstva**, koje se bave ponašajnim preprekama, manjkom povjerenja i izazovima pri donošenju odluka često prisutnima u ruralnim kontekstima.

Vrijednost i ponovljivost

Vodič za obnovu iz Alsómocsoláda pokazuje kako se potpora za obnovu može prilagoditi strukturi **"Kádár-kocke"** i socioekonomskoj stvarnosti ruralne Mađarske. Kombinirajući tehničku jasnoću, pristupačnost i društvene aspekte, vodič osnažuje kućanstva da započnu i održe proces obnove. Njegova metodologija specifična za tipologiju čini ga izvrsnim kandidatom za primjenu u stotinama mađarskih općina u kojima kuće tipa "Kádár-kocke" čine okosnicu lokalnog stambenog fonda.

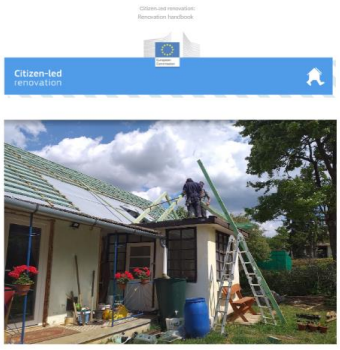

Figure 6. Renovation practices of a house following the local typology

Figure 8. The EPC certificate of the community's pilot house.

Vodiči korak po korak i podrška u obnovi

Ključni CLR priručnici

U sklopu CLR I i CLR II, **"Vodič za obnovu koju vode građani"** postao je ključan alat, pretvarajući složene procese obnove u pristupačna, detaljna uputstva.

- Vodič je prvi put razvijen i testiran s **IZGREI-jem (Bugarska, CLR I)**, gdje je obuhvaćao opcije financiranja, pravne aspekte (propisi, vlasnička prava, odgovornost) i tehničke mjere (izolacija, materijali, odabir izvođača), ilustriran primjerima iz stvarnog života.
- Nakon toga je repliciran i prilagođen za **Postua i Guardabosone (Italija, CLR II)**, gdje su integrirani nacionalni uvjeti (npr. Superbonus 110 % i regionalni programi), lokalne stambene tipologije i seizmički aspekti.

Vodič IZGREI (pilot u fazi I CLR-a) za obnovu koju vode građani (CLR) u Bugarskoj **praktični** je **putokaz** osmišljen kako bi pomogao zajednicama u pokretanju i upravljanju projektima CLR-a. Razvijen kao dio pilot-projekta IZGREI, vodič objedinjuje ključne naučene lekcije, najbolje prakse i upute korak po korak kako bi pomogao građanima da se snađu **u složenom procesu obnove zgrada**.

Vodič obuhvaća ključne teme poput **mogućnosti financiranja**, uključujući dostupne subvencije, kooperativne mehanizme financiranja i strategije za smanjenje početnih troškova. Također pruža **pravne smjernice**, pomažući zajednicama da razumiju propise, vlasnička prava i pitanja odgovornosti. Značajan dio vodiča posvećen je **tehničkim aspektima**, nudeći uvide u nadogradnje energetske učinkovitosti, tehnike izolacije i najbolje prakse pri odabiru materijala i izvođača.

Dodatno, priručnik sadrži **studije slučaja iz stvarnog života** koje ilustriraju uspješne projekte CLR-a i pokazuju utjecaj kolektivne građanske akcije. Opremajući zajednice jasnim, provedivim koracima, IZGREI priručnik ima za cilj **osnažiti stanovnike da preuzmu kontrolu nad obnovom svojih zgrada**, potičući kulturu održivosti i energetske učinkovitosti diljem Bugarske.

Replikacija "Vodiča za obnovu koju vode građani", razvijenog i primijenjenog u općinama **Postua i Guardabosone** (Italija), praktičan je resurs osmišljen kako bi podržao kućanstva i lokalne aktere u planiranju i provedbi održive obnove. Izvorno razvijen u ranijim fazama CLR-a, priručnik je prilagođen talijanskom kontekstu, uzimajući u obzir lokalne tipologije stanovanja, regulatorne okvire i financijske mehanizme. Ova replikacija osigurala je da stanovnici i općine imaju pristup prilagođenim, detaljnim uputama za to kako svoje domove učiniti energetski učinkovitijima, pristupačnijima i udobnijima.
Prilagodba vodiča naglasila je dva komplementarna aspekta:

- **Tehnički aspekti**: pružanje smjernica o mjerama preinake relevantnim za talijanski stambeni fond, kao što su izolacija krova i zidova, energetski učinkovito ostakljenje, integracija obnovljivih izvora energije i mjere seizmičke otpornosti koje su često potrebne u starijim seoskim zgradama.
- **Digitalni aspekti**: integracija digitalnih alata kao što su online kontrolne liste, nadzorne ploče za planiranje obnove i jednostavni kalkulatori kako bi se kućanstvima pomoglo vizualizirati potencijalna poboljšanja, troškove i uštede.

Slijedi detaljniji pregled ključnih elemenata uključenih u talijansku replikaciju:

Opis zgrade i procjene

- **Lokalne tipologije**: Vodič odražava karakteristike stambenih objekata u malim gradovima Postua i Guardabosone, uključujući kuće od kamena i opeke s ograničenom izolacijom te stambene objekte za više obitelji kojima je potrebna kolektivna odluka o energetskoj obnovi.
- **Procjene stanja**: Alat potiče stanovnike na provođenje osnovnih samoprocjena, uz podršku tehničkih savjetnika gdje su dostupni, identificirajući prioritetne intervencije za rješavanje energetskih gubitaka i strukturnih potreba.
- **Energetski potencijal**: Promovirala se upotreba digitalnih alata za energetsku ocjenu, pomažući kućanstvima da razumiju kako intervencije mogu podići njihove domove s niskih na viša razina učinkovitosti.

Digitalni alati i preporuke

- **Interaktivni vodič**: Replikacija je uključivala internetsku verziju vodiča "Kako to učiniti" s klikabilnim odjeljcima i digitalnim dijagramima.
- **Nadzorne ploče**: Jednostavni alati za vizualizaciju podataka pomogli su stanovnicima i općinama pratiti potrošnju energije, procjenjivati troškove i uspoređivati scenarije energetske obnove.

- **Pristup zajednici**: Digitalni format također je olakšao dijeljenje resursa među susjednim općinama, čime se primjena proširila izvan Postue i Guardabosone.

Scenariji primjene

- **Scenarij 1**: Mjere niske cijene kao što su osnovna izolacija, zabrtljivanje pukotina i jednostavne nadogradnje sustava grijanja.
- **Scenarij 2**: Opsežnije intervencije, uključujući izolaciju pročelja, visokoučinkovite prozore i sustave kontrolirane ventilacije.
- **Scenarij 3**: Putovi dubinske obnove, kombinirajući obnovljivo grijanje (npr. toplinske pumpe), fotonaponsku proizvodnju i pametno nadgledanje, osiguravajući i učinkovitost i otpornost.

Društvena i financijska potpora

- **Financijsko usmjeravanje**: Talijanska replikacija kontekstualizirala je dostupne izvore financiranja, uključujući nacionalne poticaje poput *Superbonusa 110 %* i regionalne potpore, čime je vodič postao relevantan i primjenjiv.
- **Uključenost zajednice**: Lokalne radionice i edukativne sesije osigurale su da kućanstva ne budu samo informirana, već i aktivno uključena u učenje o primjeni vodiča i digitalnih alata na vlastite domove.

Sveukupno, replikacija "Vodiča za obnovu" u Postui i Guardabosone pokazuje kako se alati CLR-a mogu **prilagoditi nacionalnim stvarnostima, a da pritom zadrže svoj inkluzivni duh usmjeren na građane**. Kombiniranjem korak-po-korak tehničkog vodstva s digitalnim alatima i prilagođenim financijskim savjetima, inicijativa je talijanskim kućanstvima pružila jasan i pristupačan put do obnove. Ovaj pristup jača ulogu malih općina kao primjera koje slijede drugi i osigurava da energetski učinkovita obnova bude dostupna zajednicama diljem ruralne Italije.

3.2 Smjernice za financiranje i rješenja za financiranje

Crowdfunding kao financijski alat za obnove koje vode građani

Crowdfunding se pojavio unutar inicijative CLR kao komplementaran i demokratičan alat financiranja uz tradicionalne subvencije i kooperativna ulaganja. Prvi je put testiran u **fazi I inicijative CLR** s **Coopérnicom (Portugal)**, gdje je platforma za utjecajno financiranje GoParity korištena za podršku solarnim projektima i projektima obnove na razini zajednice putem ulaganja građana, a kasnije je repliciran i dodatno demonstriran u **fazi II inicijative CLR** s **energetskom zajednicom Antrodoco (Italija)**.

Model GoParity, kako je predstavljen u posebnom prezentacijskom materijalu "Crowdfunding za CLR i promotora", omogućuje **mnogim malim ulagačima** da kolektivno financiraju projekte energetske obnove putem reguliranih platformi s EU licencom. On povezuje građane, zadruge i općine koje traže održivo financiranje s pojedincima i organizacijama koje žele odgovorno ulagati. Svaka kampanja strukturirana je u različitim koracima: definiranje projekta i analiza rizika, registracija na platformi, pravna validacija, priprema i promocija kampanje te upravljanje zajmovima. Nakon pokretanja, ulaganja se transparentno prikupljaju putem internetskog sučelja, a sudionici mogu pratiti napredak projekta i otplate u stvarnom vremenu.

Tako crowdfunding predstavlja **ponovljiv alat** za širenje obnove koju vode građani. Smanjuje ovisnost o tradicionalnim bankarskim kanalima, osnažuje zajednice da **udružuju lokalni kapital** i povećava **vlasništvo, transparentnost i povjerenje** u lokalne energetske prijelaze. Kao što je dokazao primjer Coopérnica u Portugalu, a sada i Antrodoca, ovaj pristup može mobilizirati tisuće malih ulagača, često iz iste regije, istovremeno osiguravajući da sredstva za financiranje izravno idu u **opipljiv i mjerljiv lokalni utjecaj**.

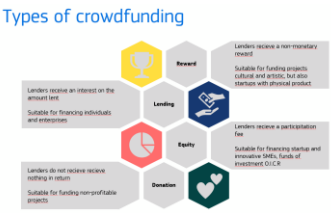

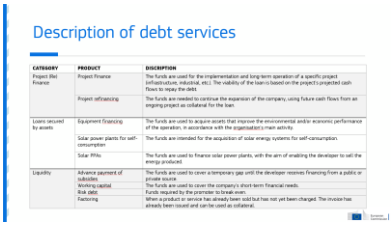

Matchmaking for Life/Horizon EU Funding (CERA, Italija)

CLR je pružio ciljanu podršku pri povezivanju CERA-i identificiranjem prikladnih mogućnosti financiranja iz EU-a i pripremom zajednice za sudjelovanje kao studija slučaja u većim inovacijskim projektima. Ta je podrška uključivala pregled poziva, procjenu kriterija prihvatljivosti, strukturiranje doprinosa pilotaže i pripremu preliminarnog konceptualnog materijala. Iako rezultati financiranja ovise o vanjskim procesima odabira, aktivnost je poboljšala stratešku spremnost zajednice i povećala vidljivost među nacionalnim i europskim dionicima.

Sudjelovanje pilota u visokorazinskim događajima o financiranju

Predstavnicima nekoliko energetskih zajednica, uključujući Castello Green House, pružena je podrška za sudjelovanje na događajima na visokoj razini, kao što je skup "Fossil-Free Cities" u Bruxellesu. Ti su događaji uključivali razmjenu s financijskim organizacijama, investitorima utjecaja i akterima EU politike, pomažući zajednicama da razumiju budući okvir financiranja i ojačaju partnerstva za nadolazeće cikluse obnove.

3.3 Regulatorna i pravna podrška

Webinar: "Energetske zajednice i novosti u politikama EU-a" (svi piloti)

Kako bi se podržali pilot-projekti diljem Europe u snalaženju u brzo mijenjajućim se pravnim okvirima, CLR je organizirao webinar na razini cijele zemlje o razvoju politika EU-a koje utječu na energetske zajednice i obnovu koju vode građani. Na sesiji su objašnjene implikacije Paketa za čistu energiju, odredbi o obnovljivoj energiji, zahtjeva za zaštitu potrošača, odgovornosti u upravljanju zadrugama i nacionalnih procesa transpozicije. To zajedničko znanje pomoglo je zajednicama da prepoznaju svoja prava, obveze i mogućnosti unutar regulatornog okvira, omogućivši im da donose informirane odluke prilikom organiziranja zajedničkih obnova ili osnivanja formalnih subjekata energetskih zajednica.

Registracija CERA-e kao neprofitne zadruge (Italija)

CLR je pružio ciljanu pravnu podršku za transformaciju CERA-e iz neformalnog udruženja u registriranu zadrugu, što je nužan korak za pristup subvencijama, sklapanje ugovornih odnosa i upravljanje energetskom infrastrukturom. Podrška je uključivala analizu pravnih rizika, izradu statuta, usklađivanje upravljačkih struktura sa zakonodavstvom o zadrugama i pripremu dokumentacije za registraciju kod talijanskih vlasti.

Osnivanje Saveza energetskih zajednica (Alsómocsolád, Mađarska — u tijeku)

U Mađarskoj, CLR podržava Alsómocsolád i deset dodatnih lokalnih zajednica u razvoju jedinstvene krovne organizacije: **Saveza energetskih zajednica**. Cilj je konsolidirati upravljački kapacitet, poboljšati pristup financiranju, izgraditi zajedničko znanje i omogućiti malim ruralnim zajednicama da djeluju kolektivno, a ne izolirano. CLR pruža smjernice o pravnoj strukturi, modelima zadruge i zakonskim zahtjevima kako bi se osigurala usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o energetskim zajednicama.

3.4 Razvoj i evaluacija poslovnog slučaja

Energetski masterplan za Gironu

Energetski masterplan za **Gironu**, razvio je i primijenio IEECP s ciljem pružanja sveobuhvatnog i strukturiranog okvira Županijskom vijeću Girone za planiranje razvoja i strategija povezanih s energijom na lokalnoj razini.

Vodič za glavni plan započinje uspostavljanjem lokalne ***vizije*** *za buduće intervencije i razvoj:* to podrazumijeva učvršćivanje ciljeva zajednice koje treba ostvariti sinteziranim glavnim planom (npr. smanjenje troškova energije, poboljšanje životnih prostora) i utvrđivanje ***vodećih načela*** (npr. uključivost, transparentnost, jednakost) kojima glavni plan mora služiti.

Zatim, glavni plan zahtijeva ***postavljanje temelja***, putem pomne slike **profila zajednice** (npr. prosječna dob, broj stanovnika, manjine), nakon čega slijedi **analiza energetske potražnje zajednice***, uključujući* grijanje i hlađenje, energetske potrebe za kućanstvom i prometom. Zatim se provodi mapiranje **opskrbe energijom i infrastrukture**, pri čemu se opisuju postojeći lokalni izvori energije, sustavi grijanja i metode pohrane, priključci, dostupni obnovljivi resursi, ograničenja u rasporedu itd. Nadalje, iznosi se **energetski scenarij** koji uključuje **rješenja** koja se mogu lokalno realizirati, uz opis održivih **financijskih planova** za njihovo uspješno dovršenje i dugoročnu isplativost, kao i njihovu **usklađenost** s **propisima** EU-a, nacionalnim i regionalnim okvirima. Energetski glavni plan također uključuje i **plan provedbe,** u kojem su opisane prakse uključivanja zajednice, kao i **postupci za prijavu financijskih sredstava** korak po korak**.** Na kraju, glavni plan predlaže **okvir** za **praćenje** provedbe strategija i evaluacije učinka, kao i **upravljanje rizicima i mjere za njihovo ublažavanje.**

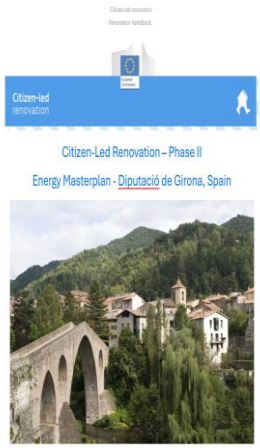

Energy Master planning; Conceptual Framework. Source: link

3.5 Aktivnosti komunikacije i angažmana

Vodič o energetskim personama

Vodič s personama razvijen je u sklopu inicijative Obnova koju vode građani (CLR) kako bi Energent mogao bolje prilagoditi svoje usluge grupne obnove različitim potrebama kupaca. Personi su detaljni, fiktivni profili koji predstavljaju različite segmente kupaca, a omogućuju komunikacijskom timu i energetskim savjetnicima da usavrše svoje strategije i pristupe angažmanu. Razumijevanjem specifičnih ponašanja, motivacija i briga različitih vrsta stanara, Energent može stvoriti ciljanije mehanizme dosega i podrške za vlasnike kuća koji razmišljaju o obnovi.

Vodič predstavlja četiri ključne persone, od kojih svaka predstavlja poseban segment Energentove publike. To uključuje Welvarende Willy (imotnog vlasnika kuće kojem je potrebna potvrda o ulaganjima), Cijfergerichte Cédric (osobu koja donosi odluke na temelju podataka i usredotočena je na isplativost), Bezorgde Barbara (oklijevajuću vlasnicu kuće kojoj je potrebna emocionalna podrška i vodstvo) i Geëngageerde Gita (eko-svjesnu i cjenovno osviještenu renovatoricu koja primjenjuje fazni pristup). Korištenjem ovih persona Energent može poboljšati komunikaciju, pojednostaviti ponudu usluga i osigurati učinkovitije iskustvo obnove za različite klijente.

Implementacija ovih persona omogućuje Energentu da strateški predvidi očekivanja klijenata, komunicira na jeziku prilagođenom svakoj publici i uskladi interne procese kako bi se održala dosljednost. Vodič je također vrijedan alat za razmišljanje o novim idejama, testiranje usluga i procjenu marketinških kampanja kako bi se poboljšalo sudjelovanje građana u naporima za obnovu. U konačnici, podržava pristup održivoj obnovi usmjeren na klijenta, potičući dublje povjerenje i učinkovitije donošenje odluka za zajednice koje žele poboljšati svoje domove.

Primjena i širenje tijekom CLR II

Tijekom CLR II, Vodič za personifikacije dodatno je operacionaliziran kroz suradnju sa **ZuidtrAntom**, belgijskom zadrugom koja proširuje svoju mrežu daljinskog grijanja i podržava grupne napore u obnovi. ZuidtrAnt se suočio s izazovom dosega kućanstava izvan uobičajenih ranih korisnika, posebno stanovnika koji su bili neodlučni, teško ih je bilo dosegnuti ili su bili manje upoznati s konceptima održivosti.

CLR je podržao ZuidtrAnt na sljedeće načine:

• **Praktične radionice** koje su pokazale kako primijeniti persone u stvarnim kampanjama.
• Vježbe u kojima su osoblje i volonteri izrađivali vizualne materijale specifične za svaku personu koristeći alate poput Canve.
• Grupne rasprave kojima se analiziralo koje poruke odjekuju kod kojih vrsta kućanstava.
• Unapređenja web-stranice, brošura i komunikacijskih procesa projekta ZuidtrAnt kako bi se osiguralo da svaka persona može lako pronaći informacije relevantne za sebe.
• Ciljane strategije za doseg šireg i kulturno raznolikog kruga sudionika kućanstava s nižim prihodima.

Alat persona time je prešao iz konceptualnog okvira razvijenog u Fazi I u **potpuno primijenjenu komunikacijsku metodu** integriranu u svakodnevne prakse terenskog rada na obnovi tijekom Faze II.

Ukupni doprinos i ponovljivost

Komunikacijski alati temeljeni na personama dokazali su svoju vrijednost kao fleksibilan, skalabilan pristup uključivom angažmanu. Pomažu organizacijama:

- Proširiti sudjelovanje izvan ranih korisnika.
- Rješavajte prepreke povjerenju, pristupačnosti i razumijevanju.
- Komunicirajte složene informacije o obnovi na način koji je lako razumjeti.
- Usklađivanje internih komunikacijskih praksi unutar timova.
- Osmišljavajte kampanje koje odražavaju raznolikost potreba i ponašanja građana.

Budući da su persone modularne i prilagodljive, alat se može lako replicirati u bilo kojoj općini, zadruzi ili inicijativi obnove koju pokreće zajednica. Pruža temelj usmjeren na ljude za jačanje dosega, osnaživanje kućanstava i osiguravanje da strategije obnove koje vode građani dosegnu što širu publiku.

Paketi komunikacijske podrške

Komunikacijska podrška pružena je u sklopu inicijative Obnova pod vodstvom građana (CLR) kako bi se ojačao kapacitet organizacije ZuidtrAnt za doseg i angažiranje kućanstava. Prepoznavši da je komunikacija ključni čimbenik u proširenju svoje mreže grijanja, ZuidtrAnt je dobio ciljanu podršku za profesionalizaciju svojih aktivnosti na terenu i izgradnju jačih veza s različitim skupinama u zajednici.

Usluga je kombinirala praktičnu obuku, strateško usmjeravanje i razvoj praktičnih komunikacijskih materijala. Obuhvaćala je izradu brošura i letaka prilagođenih različitim ciljnim skupinama, kao i ažuriranje web-stranice ZuidtrAnt-a kako bi se pružile jasne, pristupačne i vizualno privlačne informacije o prednostima priključenja na toplinsku mrežu i provedbi obnove. Istovremeno su radionice pomogle osoblju u primjeni komunikacijskih metoda temeljenih na personama u praksi.

Na taj način zadruzi je moguće slati poruke koje su dosljedne na svim kanalima, a istovremeno prilagođene različitim profilima stanara. To omogućuje rješavanje specifičnih problema kućanstava, poboljšanje vidljivosti i izgradnju povjerenja unutar zajednice.

Organizirana je radionica pod nazivom "Ciljani doseg: korištenje Canve za učinkovitu komunikaciju temeljenu na personama" u suradnji sa ZuidtrAntom i ENERGENTOM. Na radionici je predstavljena upotreba persona kao metode za osmišljavanje prilagođenih komunikacijskih strategija za grupne obnove. Sudionici su pregledali primjere komunikacijskih materijala specifičnih za svaku personu, a zatim su sudjelovali u praktičnoj vježbi u kojoj su izradili vlastite vizuale. O tim su rezultatima raspravljali zajedno kako bi utvrdili prednosti i nedostatke, čime je produbljeno razumijevanje sudionika o učinkovitom dizajnu i porukama.

3.7 Alati i usluge razvijeni za polaznike i pratitelje

Priručnik za obnovu Connecting Cabra

Priručnik za obnovu Connecting Cabra izradili su Th!nk E i Th!nk Europe te predstavlja vrijedan resurs za održivo obnavljanje središnjih kuća u nizu u zajednici Cabra u Dublinu. Ovaj dokument pokazuje njihovu predanost pružanju sveobuhvatne tehničke podrške i procjena financijske izvedivosti za različite scenarije energetski učinkovite obnove. Energetska

zajednica Cabra na ovim stranicama pronalazi znanje i smjernice potrebne za provedbu renovacija koje ne samo da poboljšavaju kvalitetu stambenog života, već i promiču ekološku održivost.
Dokument iznosi sveobuhvatan pristup preinaki i obnovi samostojećih kuća iz sredine 20. stoljeća u Cabri, u Dublinu. Specifičan skup smjernica i plan vrlo su pažljivo razvijeni s naglaskom na dva ključna područja:

- Tehnički aspekti obnove: To uključuje detaljne savjete o tome kako provesti obnovu na način koji poboljšava energetsku učinkovitost zgrade. Može uključivati koje tehnologije koristiti, energetski učinkovitije materijale i građevinske metode koje pomažu smanjiti potrošnju energije.
- Financijski aspekti obnove: To se odnosi na smjernice za upravljanje troškovima povezanim s ovom obnovom. Može uključivati informacije o izradi proračuna, opcijama financiranja poput zajmova, bespovratnih sredstava itd., analizama troškova i koristi, izračunima povrata ulaganja i potencijalnim uštedama od smanjene potrošnje energije.

Slijedi detaljniji pregled ključnih elemenata uključenih u dokument:

Opis zgrade i procjene

- **Profil zgrade:** Dokument započinje opisom predmetne nekretnine, detaljno navodeći njezine arhitektonske značajke i raspored, što uključuje nadogradnje, stambene prostore, spavaće sobe i dvorište.
- **Procjena zgrade:** Kennedy & Associates Chartered Surveyors proveli su temeljitu procjenu, ocjenjujući različite aspekte nekretnine na temelju njihova stanja, što uključuje nužne i hitne popravke (Stanje 3), nenužne popravke (Stanje 2), nije potrebna popravka (Stanje 1) i procjene samo na temelju vizualnog pregleda (Stanje 0).
- **Energetska ocjena:** Trenutna energetska ocjena zgrade (BER) je E1, s preporukama koje bi potencijalno mogle poboljšati ocjenu na A3, značajno poboljšavajući energetsku učinkovitost.

Mogućnosti za bespovratna sredstva i preporuke

- **Subvencije SEAI-a:** Dokument navodi subvencije dostupne putem Irske agencije za održivu energiju (SEAI) za različite vrste obnove, kao što su izolacija, stolarija i sustavi obnovljive energije.
- **Geodet i procjenitelj energetske učinkovitosti:** Detaljna opažanja ovlaštenih geodeta i procjenitelja energetske učinkovitosti pružaju jasan uvid u postojeće stanje i potencijalne nadogradnje. To uključuje potrebu za popravcima krova, poboljšanja izolacije te nadogradnju prozora i vrata radi boljih toplinskih svojstava.

Scenariji preinake

- Scenarij 1: Opisuje početno, **nebitno poboljšanje** kao što su bolje rasvjeta, izolacija krova i manje preinake u kuhinji. Ovi su koraci temeljni i neće ometati značajnije buduće preinake.
- Scenarij 2: Nadograđuje se na prvi dodavanjem **zamjene prozora i izolacije zidova**, plus ugradnjom **sustava mehaničke ventilacije**, što je ključno za održavanje kvalitete zraka u zatvorenom prostoru, osobito nakon zaptivanja ovojnice zgrade.

- Scenarij 3: Predviđa **sveobuhvatnu obnovu** koja uključuje toplinsku pumpu za učinkovito grijanje, izolaciju poda, nove radijatore optimizirane za rad s toplinskom pumpom i postavljanje fotonaponskih panela za proizvodnju obnovljive energije na licu mjesta.

  Svaki je scenarij strukturiran tako da omogućuje postupna poboljšanja, što vlasnicima kuća omogućuje planiranje i raspolaganje proračunom tijekom vremena. Očekivane uštede nisu detaljno navedene u danom isječku, ali bi obično uključivale i uštedu energije i potencijalno smanjene troškove održavanja zbog moderniziranih sustava i struktura.

Tehnička i financijska podrška

- **Savjetodavne usluge:** Dokument predlaže savjetovanje sa stručnjacima iz građevinske industrije, uključujući ovlaštenog geometra i procjenitelja energetske učinkovitosti (BER), kako bi se osiguralo donošenje informiranih odluka.
- **Financijska analiza:** Iako detalji nisu uključeni u izvadak, jasno je da se razmatra financijska izvedivost, uz spominjanje Energetskog glavnog plana koji uključuje raspone troškova, uštede i razdoblja povrata za različite razine retrofitinga.
- **Regulatorne smjernice:** Dokument također poziva na irske građevinske propise i Priručnik o energetski učinkovitoj obnovi stambenih objekata, osiguravajući da su sve obnove u skladu s važećim pravnim standardima.

  Sve u svemu, priručnik se čini ključnim alatom i za vlasnike kuća i za uključene stručnjake, vodeći ih kroz proces koji usklađuje tehničku preciznost s financijskom razboritošću kako bi se postigao održiv, udoban i budućnosti spreman dom.

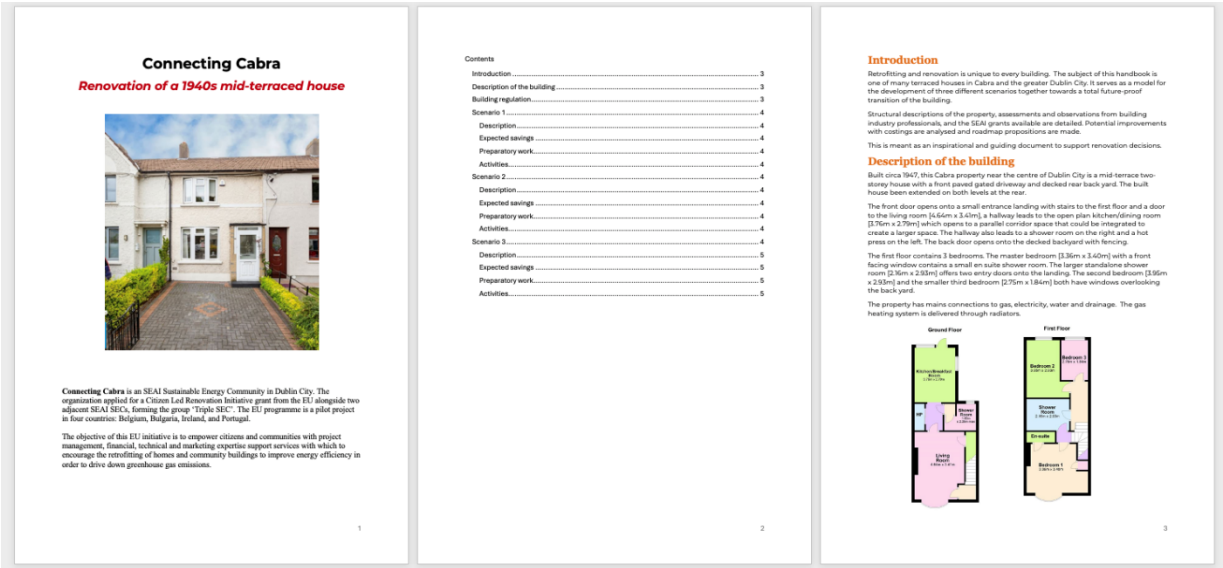

Connecting Cabra

Renovation of a 1940s mid-terraced house

Connecting Cabra is an SEAI Sustainable Energy Community in Dublin City. The organization applied for a Citizen Led Renovation Initiative grant from the EU alongside two adjacent SEAI SECs, forming the group 'Triple SEC'. The EU programme is a pilot project in four countries: Belgium, Bulgaria, Ireland, and Portugal.

The objective of this EU initiative is to empower citizens and communities with project management, financial, technical and marketing expertise support services with which to encourage the retrofitting of homes and community buildings to improve energy efficiency in order to drive down greenhouse gas emissions.

Contents

Introduction 3
Description of the building 3
Building regulation 3
Scenario 1 4
Description 4
Expected savings 4
Preparatory work 4
Activities 4
Scenario 2 4
Description 4
Expected savings 4
Preparatory work 4
Activities 4
Scenario 3 4
Description 5
Expected savings 5
Preparatory work 5
Activities 5

Introduction

Retrofitting and renovation is unique to every building. The subject of this handbook is one of many terraced houses in Cabra and the greater Dublin City. It serves as a model for the development of three different scenarios together towards a total future-proof transition of the building.

Structural descriptions of the property, assessments and observations from building industry professionals, and the SEAI grants available are detailed. Potential improvements with costings are analysed and roadmap propositions are made.

This is meant as an inspirational and guiding document to support renovation decisions.

Description of the building

Built circa 1947, this Cabra property near the centre of Dublin City is a mid-terrace two-storey house with a front paved gated driveway and decked rear back yard. The built house been extended on both levels at the rear.

The front door opens onto a small entrance landing with stairs to the first floor and a door to the living room [4.64m x 3.41m], a hallway leads to the open plan kitchen/dining room [3.76m x 2.79m] which opens to a parallel corridor space that could be integrated to create a larger space. The hallway also leads to a shower room on the right and a hot press on the left. The back door opens onto the decked backyard with fencing.

The first floor contains 3 bedrooms. The master bedroom [3.36m x 3.40m] with a front facing window contains a small en suite shower room. The larger standalone shower room [2.16m x 2.93m] offers two entry doors onto the landing. The second bedroom [3.95m x 2.93m] and the smaller third bedroom [2.75m x 1.84m] both have windows overlooking the back yard.

The property has mains connections to gas, electricity, water and drainage. The gas heating system is delivered through radiators.

Ground Floor

First Floor

Održavanje doma toplim: izazovi obnove, izolacije i dizajna

Za koga je ovaj vodič?
Vodič je namijenjen vlasnicima kuća u **Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru**, osobito onima koji žive u bivšim kućama Korporacije. Te su kuće poznate po lošoj energetskoj učinkovitosti, sa značajnim gubicima topline kroz krov i zidove. Vodič pruža ključne informacije o isplativim mjerama izolacije i adaptacije koje mogu učiniti te kuće toplijima i jeftinijima za grijanje.

Što ćete naučiti?
Ovaj vodič obuhvaća sljedeće ključne točke:

- **Gubitak topline**: Irski domovi obično gube 30 % topline kroz krov i dodatnih 30 % kroz zidove. Prvenstvo treba dati izolaciji potkrovlja, a zatim **izolaciji vanjskih zidova** (EWI).
- **Jedinstveni izazovi**: Obnova kuća u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru predstavlja jedinstvene izazove, kao što je osiguravanje upotrebe materijala za izolaciju koji "dišu" kako bi se spriječila vlaga i plijesan.
- **Uobičajeni mitovi**: Vodič razbija mitove o adaptaciji, poput uvjerenja da je previše disruptivna ili neučinkovita ako se ne izvede odjednom.

Ključni odjeljci vodiča
1. Gubitak topline u kućama u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru
Vodič objašnjava kako dolazi do gubitka topline u tipičnim kućama u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru, osobito kroz neizolirane krovove i zidove. Naglašava važnost smanjenja **U-vrijednosti** (mjere gubitka topline) postavljanjem modernih izolacijskih materijala, čime se gubitak topline može smanjiti za više od 80 %.

- **Izolacija potkrovlja**: To bi trebao biti prvi korak u svakom projektu preuređenja jer je gubitak topline kroz krov jedan od najznačajnijih čimbenika viših troškova energije.
- **Vanjska izolacija zidova (EWI)**: Kuće u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru često se suočavaju sa specifičnim izazovima pri postavljanju vanjske izolacije zidova, ali rješenja poput upotrebe prozračnih materijala mogu pomoći u prevladavanju tih problema.

2. Prohodni materijali
Starije kuće u **Cabri**, **Phibsborou** i **Stoneybatteru** izgrađene su s ventilacijom na umu, s prazninama na vratima, prozorima i kaminima koje su omogućavale prirodnu cirkulaciju zraka. Moderni napori u energetskoj obnovi moraju to uzeti u obzir korištenjem **prozračnih izolacijskih materijala** kako bi se održala kvaliteta zraka i spriječila vlaga.

- **Primjeri prozračne izolacije**: Vodič preporučuje materijale poput drvene vune, ekspandiranog pluta i kamenovune, osobito za izolaciju potkrovlja, kako bi se vlaga mogla izlučiti, a toplina zadržati.

3. Ventilacija i kvaliteta zraka
Ventilacija je ključna pri adaptaciji starijih kuća. Pravilni sustavi ventilacije, kao što su **mehanička ventilacija s povratom topline** ili **ventilacija s upravljanjem prema potrebi**, trebaju se ugraditi uz izolaciju kako bi se održala kvaliteta zraka u zatvorenom prostoru, smanjila vlažnost i spriječio rast plijesni.

4. Dizajnerski izazovi

Vodič sadrži detaljne dijagrame koji prikazuju uobičajena mjesta gdje toplina izlazi iz domova u četvrtima Cabra, Phibsboro i Stoneybatter, kao što su spoj krova i zida ili spojevi nadogradnji s izvornom strukturom. Ti "toplinski mostovi" su točke u kojima toplina zaobilazi izolaciju, što dovodi do neefikasnosti. Osiguravanje **neprekinute izolacije** na tim spojevima ključno je za poboljšanje toplinskih performansi.

5. Praktični savjeti i resursi
Vodič sadrži **korisne dijagrame** i resurse stručnjaka kao što je **dr. Joseph Little** te pruža poveznice na daljnje čitanje, uključujući **Bristolian Guide to Solid Wall Insulation**. Ovaj odjeljak uključuje studije slučaja o tome kako se može postići neprekidna izolacija, s praktičnim primjerima specifičnim za kućanstva u Dublinu.

6. Uobičajeni mitovi o energetskoj obnovi
Vodič se bavi nekoliko uobičajenih zabluda o energetskoj obnovi:

- **"Retrofitting je beskoristan ako se sve ne napravi odjednom"**: Čak i male mjere, poput izolacije potkrovlja, mogu značajno poboljšati toplinu i energetsku učinkovitost doma.
- **"Izolacija vanjskih zidova previše je disruptivna"**: Postupak ugradnje je minimalno invazivan, a rezultati itekako opravdavaju ulaganje.
- **"Ventilacija nije važna"**: Pravilna ventilacija ključna je za održavanje zdravog unutarnjeg okruženja, osobito kada se kuće retrofitišu da budu zrakonepropusnije.

7. Praktični primjeri i dijagrami
Na kraju vodiča navedeno je nekoliko **praktičnih primjera** i **dijagrama** koji ilustriraju ključne strategije izolacije i adaptacije. Ovi vizualni pomagala namijenjeni su pomoći vlasnicima kuća da razumiju tehničke aspekte adaptacije i primijene najbolje prakse u vlastitim domovima. U nastavku slijedi objašnjenje ključnih primjera i njihove važnosti:

Primjer neprekinute izolacije vanjskog zida i izolacije potkrovlja

- Sljedeći crtež u vodiču prikazuje primjer kako bi se **neprekidna izolacija** trebala postaviti između vanjskih zidova i potkrovlja u tipičnoj **kući u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru**. To je ključno za sprječavanje **toplinskog mosta**, gdje toplina bježi kroz praznine u izolaciji.

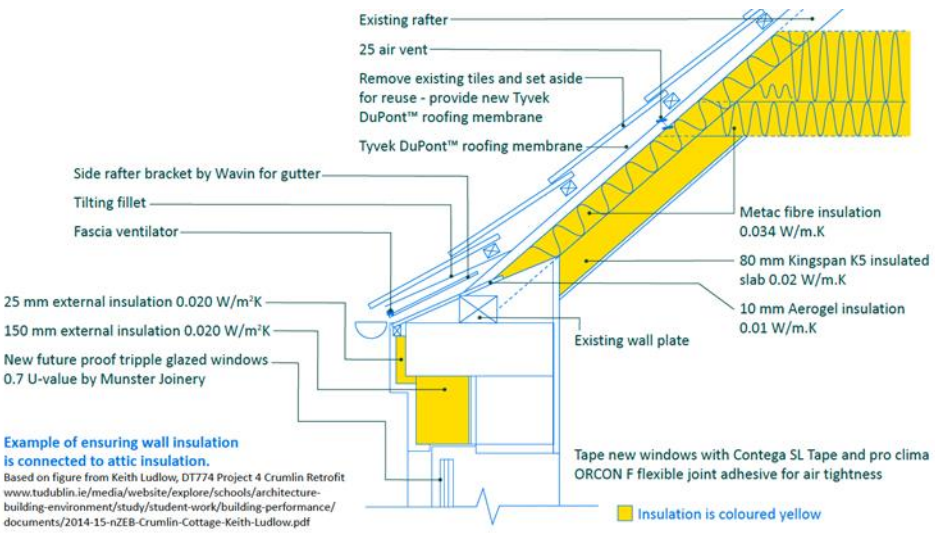

- **Zašto je to važno**: Kontinuirana izolacija osigurava da nema praznina kroz koje toplina može pobjeći, čime se poboljšava energetska učinkovitost i održava stalna unutarnja temperatura. Pravilno izoliranje spojeva između zidova i potkrovlja sprječava hladna područja i smanjuje rizik od nastanka plijesni.

Izolacija na vanjskim zidovima i kosim krovovima

- Sljedeća slika prikazuje **najbolje prakse za osiguravanje neprekidne izolacije** između zidova i kosa krovova. Ovaj dijagram posebno je koristan za kuće sa kosim ili zabatnim krovovima, gdje osiguravanje besprijekorne veze između izolacije krova i zidova može biti izazov.

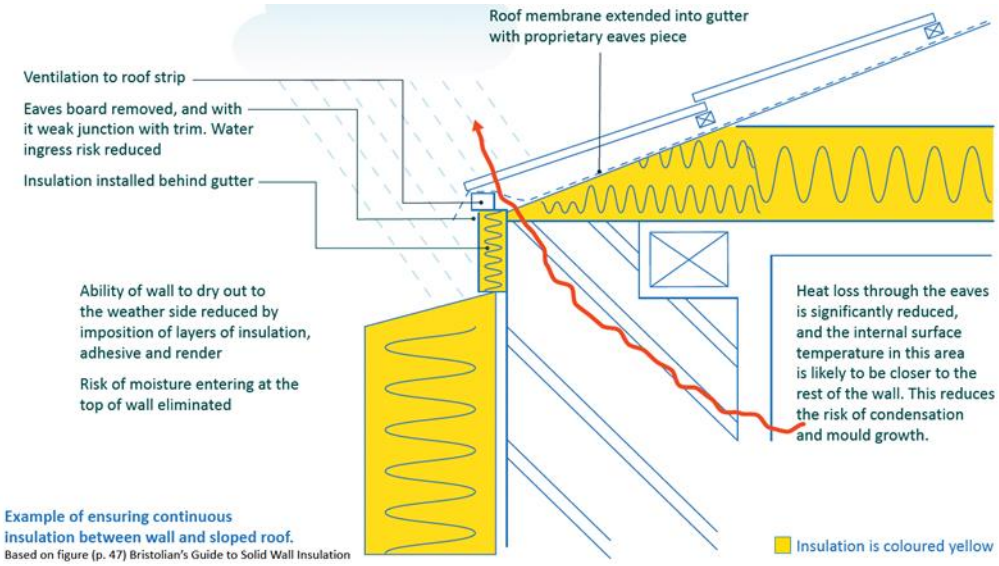

- **Zašto je to važno**: U kućama sa s kosim ili šiljastim krovovima izolacija mora pokriti cijelu površinu bez ostavljanja praznina. Ako je izolacija nepotpuna, toplina će pobjeći kroz krov, smanjujući ukupnu učinkovitost mjera za obnovu. Ovaj prikaz ističe kako održati neprekinutu izolaciju preko različitih strukturnih elemenata.

Izolacija na vanjskim zidovima i ravnim krovovima

- Sljedeći grafikon usredotočen je na izazove izoliranja kuća s **ravnim krovovima**. Ovaj dijagram ističe kako bi izolacija trebala biti postavljena kako bi se osigurala neprekidna pokrivenost između zidova i krova, čime se minimizira gubitak topline i osigurava bolja toplinska učinkovitost.

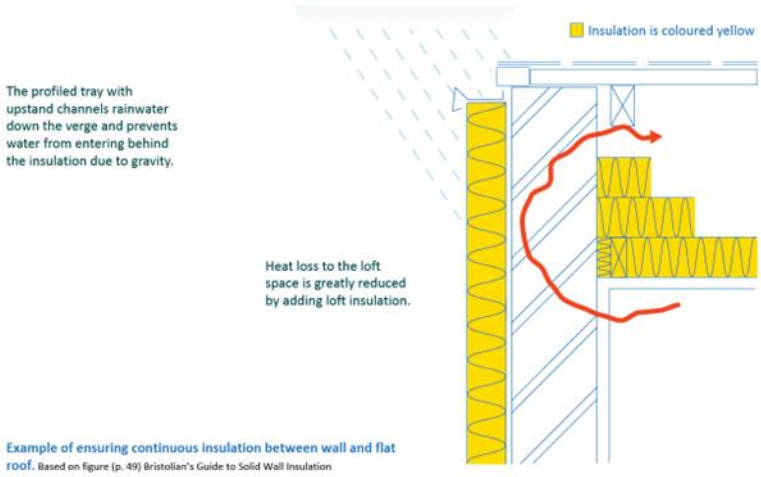

- **Zašto je to važno**: Ravni krovovi predstavljaju jedinstvene izazove jer su često podložni curenju i gubitku topline ako nisu pravilno izolirani. Ovaj primjer pruža smjernice o tome kako osigurati pravilno povezivanje izolacije između ravnog krova i zidova, čime se dodatno poboljšava energetska učinkovitost doma.

Zašto su ovi primjeri važni
Uključivanje ovih dijagrama i praktičnih primjera ključno je kako bi se vlasnicima kuća pomoglo da razumiju kako učinkovito obnoviti svoje domove. Oni služe kao vizualna referenca, pokazujući kako se nositi sa specifičnim izazovima poput toplinskog mosta, neprekidne izolacije i osiguravanja da su različiti dijelovi kuće pravilno izolirani.

- **Primjena u stvarnom svijetu**: Ovi primjeri temelje se na stvarnim projektima adaptacije i prikazuju najbolje prakse koje su testirane i dokazano učinkovite u sličnim kućama.
- **Tehnička jasnoća**: Pružanjem jasnih vizualnih uputa, i vlasnici kuća i izvođači radova mogu osigurati da primjenjuju ispravne tehnike adaptacije, čime izbjegavaju uobičajene zamke poput nepotpune izolacije ili problema s ventilacijom.

Ovi primjeri vrijedni su za vlasnike kuća u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru koji žele bolje razumjeti proces adaptacije i osigurati da su njihovi domovi izolirani na način koji maksimizira uštedu energije i održava udobnost u zatvorenom prostoru.

Očekivani porast
Ovaj vodič namijenjen je širokoj publici unutar **Mreže energetskih zajednica za održivost u Dublinu**. **Irska agencija za održivu energiju (SEAI)** distribuirat će vodič, osiguravajući da bude široko dostupan drugim energetskim zajednicama (SEC) diljem Dublina. Specifični očekivani primjeri primjene uključuju:

- **Distribucija putem SEAI-ja i mreže SEC-ova u Dublinu**: Vodič će biti podijeljen s drugim irskim SEC-ovima putem SEAI-ja i Mreže energetskih zajednica za održivost u Dublinu. Te će organizacije koristiti vodič kako bi pomogle drugim zajednicama u organizaciji inicijativa za energetsku obnovu.
- **Dostupno online i na događajima o energetskoj učinkovitosti**: Vodič će biti dostupan na relevantnim mrežnim stranicama i dijelit će se na događajima o energetskoj učinkovitosti diljem Dublina, čime će se osigurati široka dostupnost.
- **Namijenjen je tisućama domova u Dublinu**: Očekuje se da će vodič obuhvatiti desetke tisuća domova diljem Dublina, nudeći praktične savjete za adaptaciju i poboljšanja energetske učinkovitosti.

Vodič **"Keeping our Home Warm"** pruža sveobuhvatne, praktične savjete prilagođene vlasnicima kuća u Cabri, Phibsborou i Stoneybatteru koji žele učiniti svoje domove energetski učinkovitijima i smanjiti troškove grijanja. Rješavanjem uobičajenih mitova, nudeći praktična rješenja i ističući važnost ventilacije, ovaj vodič služi kao vrijedan resurs za sve zainteresirane za energetsku obnovu. Uz sudjelovanje organizacije **TRIPLE SEC** i distribuciju putem **SEAI-ja**, priručnik ima za cilj potaknuti i druge zajednice diljem Dublina da provedu vlastite nadogradnje energetske učinkovitosti, čime će se poboljšati domovi i smanjiti utjecaj na okoliš.

4. Postavljanje temelja: Praktični vodič za nove CLR inicijative

Pokretanje inicijative obnove pod vodstvom građana (CLR) može biti i uzbudljivo i izazovno. Kako bi se pomoglo početnicima, iskusne CLR zajednice podijelile su svoje ključne preporuke za izgradnju snažnih, održivih i utjecajnih projekata obnove. Ovaj odjeljak navodi ključne korake, potrebnu podršku, čimbenike uspjeha i nove prilike kako bi vodio zajednice kroz proces.

4.1. Početak od nule: Ključni koraci

Pokretanje uspješne CLR inicijative zahtijeva pažljivo planiranje, snažna partnerstva i jasnu viziju. Slijedite ove temeljne korake kako biste uspostavili čvrst okvir:

Korak 1: Identificirajte ključne dionike

- Izmapirajte relevantna **lokalna udruženja, vođe zajednice i zagovornike** koji mogu podržati inicijativu i zalagati se za nju.
- Uključite se s **općinama, stambenim zadrugama i financijskim institucijama** na samom početku kako biste osigurali dugoročnu podršku.

Korak 2: Osigurajte financijske temelje

- Sastavite pregled **dostupnih mogućnosti financiranja** projekata koje vode zajednice, uključujući bespovratna sredstva, subvencije i opcije crowdfunding financiranja.
- Istražite **inovativne modele financiranja,** poput zajedničkih obveznica, kako biste povećali financijsku otpornost.

Korak 3: Snalaženje u pravnim pitanjima

- **Potražite pravni savjet** rano, osobito ako ubrzani pristup financiranju nameće stroge rokove ili regulatorna ograničenja.
- Razjasnite **strukture vlasništva, sporazume o dijeljenju energije i pitanja odgovornosti** kako biste osigurali neometanu provedbu.

Korak 4: Definirajte jasne ciljeve projekta i ključne pokazatelje uspješnosti (KPI-jeve)

- Postavite dobro definirane **ciljeve i mjerljive ključne pokazatelje uspješnosti (KPI-jeve)** za praćenje napretka.
- Usklađujte ambicije projekta s **realističnim vremenskim okvirima i ograničenjima proračuna**, uzimajući u obzir vanjske čimbenike poput inflacije i fluktuacija na energetskom tržištu.

Korak 5: Izgradite povjerenje kroz transparentnost

- Provedite **realne procjene troškova** kako biste osigurali vjerodostojnost i podršku zajednice.
- Potaknite otvoreni dijalog s stanovnicima kako biste **riješili zabrinutosti u vezi s pristupačnošću, prednostima i dugoročnim utjecajem**.

Korak 6: Rano uključite donositelje odluka

- Uključite **lokalne donositelje politika, predstavnike općina i tijela za financiranje** od samog početka kako biste osigurali institucionalnu podršku.
- Okvirite inicijativu na način koji je usklađen s **širim političkim ciljevima**, kao što su klimatski ciljevi ili poboljšanja u stanovanju.

Korak 7: Uspostavite komunikacijsku strategiju

- Razvijte **jasne i dosljedne poruke** kako biste osigurali da svi dionici razumiju opseg i prednosti projekta.
- Koristite **više komunikacijskih kanala** (društvene mreže, sastanci zajednice, lokalni bilteni) kako biste dosegli različite ciljne skupine.

Korak 8: Učite od drugih

- **Iskoristite iskustvo** zrelih CLR inicijativa kako biste izbjegli uobičajene zamke i usvojili najbolje prakse.
- Prioritititizirajte **pristupe vođene od strane zajednice** koji osiguravaju dugoročno sudjelovanje i uključivost.

4.2. Potrebna podrška

Nove CLR inicijative imaju koristi od vanjskog usmjeravanja i strukturirane podrške. Ovi resursi i alati mogu pomoći ubrzati napredak:

Komunikacija i uključivanje

- Razvijte **prilagodljive predloške** za sastanke zajednice, lokalne događaje i digitalne kampanje za uključivanje.
- Sastavite **jednostavne, razumljive poruke** koje će privući široku publiku i jasno prikazati prednosti obnove.

Učenje od drugih zajednica

- Steknite **uvid u uspješne strategije** iskusnih energetskih zajednica.
- Organizirajte **razmjene među vršnjacima** i studijske posjete kako biste promatrali najbolje prakse na djelu.

Pravne i tehničke smjernice

- Potražite **pravnu i tehničku podršku** za pojednostavljenje procesa i **rješavanje regulatornih složenosti**.
- Surađujte sa **stručnjacima za energetsko pravo i financije** kako biste osigurali usklađenost i financijsku održivost.

Jačanje kapaciteta i institucionalna podrška

- **Razviti materijale** za **obuku** članova zajednice kako bi se poboljšala njihova tehnička i financijska pismenost.

- Razmotrite osnivanje **regionalne agencije** za koordinaciju CLR napora i davanje prioriteta razvoju vezanom uz energiju na većoj razini.

4.3. Uvjeti za uspjeh

Određeni čimbenici ključni su za osiguravanje da inicijative CLR-a uspijevaju s vremenom. Usredotočite se na ove temeljne principe:

1. Jačanje lokalnih kapaciteta

- Provesti **radionice za jačanje kapaciteta** za članove zajednice, volontere i koordinatore projekata.
- Olakšajte partnerstva s **tehničkim stručnjacima, pravnim savjetnicima i financijskim institucijama**.

2. Izgradite povjerenje i suradnju

- Promovirajte **suradnju s općinama i pravnim subjektima** kako biste poboljšali vjerodostojnost i pojednostavili procese.
- Poticati **transparentnu dvosmjernu komunikaciju** kako bi se osiguralo da se svi dionici osjećaju saslušano i uključeno.

3. Održavati povjerenje javnosti

- Osigurajte **dosljedan pristup informacijama** kako bi članovi zajednice mogli donositi informirane odluke.
- Pokazati pouzdanost isporučujući **mjerljive rezultate i redovita ažuriranja napretka**.

4. Izbjegavajte prekomjerno samopouzdanje i ojačajte internu podršku

- Priznajte da **nijedna pojedinačna grupa ne može sama upravljati CLR naporima** – izgradite **snažan interni tim** s raznolikom stručnošću.
- Ostanite prilagodljivi izazovima i **potražite vanjsku podršku kad je to potrebno** kako biste održali zamah projekta.

4.4. Nadolazeći trendovi i prilike

Novi trendovi u energetskom i sektoru obnove predstavljaju nove prilike za CLR inicijative. Budite informirani i spremni na prilagodbu uzimajući u obzir sljedeće:

Financijske inovacije

- Istražite **obveznice zajednice i modele kolektivnog ulaganja** kao rješenja za izazove u pogledu ljudskih resursa i financiranja.
- Potražite **nove mogućnosti za bespovratna sredstva** i razvijajuće se mehanizme financiranja koji podržavaju inicijative vođene zajednicom.

Politički i pravni okviri

- Pratite **nadolazeće regulatorne promjene** koje bi mogle stvoriti nove prednosti za obnovu koju vode građani.
- Zagovarajte **poboljšanja politika** koja olakšavaju pristup financiranju i tehničkoj pomoći.

Iskorištavanje stručne stručnosti

- Prepoznajte **fleksibilnost agencija za brendiranje i marketing** u pomaganju inicijativama zajednice da prošire svoj doseg.
- Koristite **komunikacijske strategije temeljene na podacima** kako biste učinkovitije uključili više dionika.

Troškovi energije i klimatske regulative

- Uzmite u obzir **rastuće cijene energije i strože klimatske politike** kao ključne pokretače koji bi mogli potaknuti sudjelovanje.
- Usklađivanje CLR inicijativa s **obvezama iz politika**, budući da zahtjevi usklađenosti mogu povećati sudjelovanje i vlasnika kuća i poduzeća.

Učinkovito uključivanje zajednice

- Prioritetizirajte **jednostavne, jasne poruke** koje čine prednosti CLR-a dostupnima svim ciljnim skupinama.
- Istaknite **opipljive rezultate** poput ušteda, povećane udobnosti i energetske neovisnosti kako biste privukli veći interes.

5. Zaključci

Uvidi stečeni u drugoj fazi CLR-a potvrđuju temeljne principe **dugoročnog uključivanja zajednice, strukturiranih mehanizama podrške i dobro definiranih financijskih i pravnih okvira**. Pilot-projekti su pokazali da, iako je obnova koju vode građani (CLR) moćan alat za poticanje energetski učinkovitih poboljšanja zgrada, **održivi uspjeh zahtijeva stalnu podršku, jasne upravljačke strukture i snažnu suradnju dionika**.

Ovaj priručnik pruža **praktične smjernice, alate i preporuke korak po korak** kako bi pomogao zajednicama, donositeljima politika i uslugama podrške u učinkovitoj provedbi inicijativa CLR-a. Oslanjajući se na iskustva iz stvarnog svijeta iz pilot-projekata, nudi **strukturirani pristup za prevladavanje uobičajenih izazova** i širenje obnove koju vode zajednice u različitim kontekstima.

Kako bi se podržale zajednice u provedbi CLR-a, u suradnji s pilot-projektima razvijen je niz **prilagođenih alata**. Oni uključuju:

- **Komunikacijski i promidžbeni materijali** osmišljeni za uključivanje različitih segmenata stanovništva, kao što su strategije temeljene na personama u Belgiji, motivacijski videozapisi u Mađarskoj i digitalni komunikacijski paketi.
- **Vodiči za renoviranje korak po korak** koji pružaju tehničke i financijske smjernice za nadogradnju doma, uključujući *Priručnik za renoviranje Connecting Cabra* u Irskoj i smjernice za prilagodbu za Gironu u Španjolskoj.
- **Pravni i financijski savjetodavni resursi** koji pomažu zajednicama u rješavanju regulatornih prepreka, ispunjavanju uvjeta za priznavanje kao energetske zajednice, osiguravanju financiranja i uspostavljanju održivih modela kolektivne obnove.
- **Platforme za suradnju i umrežavanje** koje povezuju lokalne inicijative, omogućuju učenje od vršnjaka i podržavaju stvaranje šireg savezništva, poput novonastalog Saveza energetskih zajednica u Mađarskoj.

Ovi su alati razvijeni **kao odgovor na stvarne izazove s kojima su se suočavali pilot-projekti**, čime se osigurava da su **praktični, prilagodljivi i učinkoviti** u podršci naporima zajednica usmjerenima na obnovu.

Primjenom praktičnih koraka, zajednički razvijenih alata i dokazanih strategija navedenih u ovom priručniku, inicijative CLR-a mogu osnažiti građane, ojačati lokalno vlasništvo nad energetskom tranzicijom i osigurati da obnova zgrada doprinosi ne samo dekarbonizaciji, već i pristupačnosti, uključivosti i otpornosti. Time nude jasan put da zajednice značajno doprinesu širim klimatskim i energetskim ciljevima Europe, istovremeno osiguravajući da nijedan građanin ili općina ne bude zapostavljen.